

דצמבר 2008

חסרי מגן: אלימות מתנחלים נגד אזרחים פלסטינים ורכושם

ב- 16 בנובמבר 2008, לאחר מאבק משפטי ממושך, פסק בית הדין הישראלי הגבוה לצדק (בג"צ), שעל המתנחלים לעזוב את בית אל-רג'אבי הממוקם בשטח H2 הנשלט על ידי ישראל. בג"צ הצהיר כי מדינת ישראל תשמש אפוטרופוס זמני של הרכוש עד קבלת פסיקה נפרדת בעניין הבעלות עליו. ב-4 בדצמבר פינו כוחות צה"ל את המתנחלים מהמבנה תוך שימוש בכוח. במהלך הפינוי ארעו התנגשויות בין המתנחלים וכוחות הבטחון הישראליים תוך גרימת פציעות לשני הצדדים.

לאחר הפינוי המשיכו מעשי האלימות בעיר חברון ובסביבתה. קבוצות של מתנחלים יידו אבנים בבתים פלסטינים והעלו באש כלי רכב, שדות חקלאיים, בתים ואת תכולתו של מסגד אחד. מתנחלים אף ניסו לחדור בכוח לבתים פלסטיניים. בשעות שלאחר הפינוי, פצעו המתנחלים שישה פלסטינים, כולל שניים שנורו באש חיה. על אף מאמצי צה"ל, היה קשה להכיל את התפרעות המתנחלים. באיזורים מסויימים התלקחו עימותים בין מתנחלים, פלסטינים וכוחות צה"ל. כתוצאה מכך נפצעו אחדים מהמתנחלים. אחרים ניסו להגיע לעיר חברון, בדרכים שונות, על מנת לסייע בידי אלו שכבר נמצאו בתוך העיר. מתנחלים אלה, למעט מקרים יוצאים מן הכלל וספורים, נהדפו בידי כוחות צה"ל וכניסתם לעיר נמנעה.

במחאה על הפינוי, התפשטו מעשי האלימות מצד מתנחלים במהירות לאיזורים אחרים בגדה המערבית: קבוצות של מתנחלים יידו אבנים בכלי רכב פלסטיניים ביותר מ-12 מוקדים ביום הפינוי. מתנחלים תקפו קהילות פלסטיניות ברחבי הגדה, תוך שהם מעלים באש רכוש פלסטיני, כורתים עצי זית, חותכים צמיגי מכוניות ומחבלים ברכוש אחר. צה"ל הגיב בתגבור כוחותיו במחסומים ובהצבת כלי רכב צבאיים בנקודות אסטרטגיות במטרה למנוע את חדירת המתנחלים לישובים פלסטיניים.

פעולות המתנחלים בזמן ולאחר פינוי בית אל-רג'אבי מדגישים מגמות בהתנהגות המתנחלים אשר זוהו על ידי OCHA תוך ניטור פעולותיהם בגדה המערבית. כפי שהדבר עולה ממסמך זה, פעילות אלימה מצד מתנחלים, המכוונת בראש ובראשונה כנגד אזרחים פלסטינים מן השורה ורכושם וגם נגד חיילי צה"ל, היא דבר שבשגרה.

נקודות עיקריות

- **עליה בשיעור הנפגעים הפלסטינים:** בעשרת החודשים הראשונים של שנת 2008, ארגון OCHA תיעד 290 תקריות הקשורות לאלימות מתנחלים כנגד פלסטינים ורכוש פלסטיני. נתון זה, למרות שאיננו מקיף, משקף מגמה מדאיגה היות והוא גדול יותר מסך התקריות שתועדו ע"י המשרד לתיאום הומניטרי (OCHA) בכל אחת משתי השנים הקודמות. (182 ו-243 בשנים 2006 ו-2007 בהתאמה) בדומה לכך, סך הנפגעים הפלסטינים בתקריות אלה בשנת 2008 גדול ממספר הנפגעים בכל אחת משתי השנים הקודמות (131 ב-2008 בהשוואה ל-74 ב-2006 ו-92 ב-2007). מאז 2006, OCHA תעד מספר גדול יותר של ישראלים שנהרגו בידי פלסטינים בגדה המערבית מאשר פלסטינים שנהרגו בידי ישראלים (10 ישראלים בהשוואה ל-4 פלסטינים). מספר הישראלים שניפצעו בידי פלסטינים עומד על פחות ממחצית מספר הפלסטינים שניפצעו בידי מתנחלים ישראלים באותה תקופה. (116, בהשוואה ל-293).
- **אלימות קבוצתית:** מאז שנת 2006, הרוב המכריע של תקריות הקשורות לאלימות מתנחלים שתועד ע"י OCHA בוצע ע"י קבוצות של מתנחלים ישראלים, ולא ע"י יחידים.
- **פגיעה בקבוצות חלשות:** כמחצית מכלל הנפגעים הפלסטינים שנפצעו בתקריות הקשורות לאלימות מתנחלים מדי שנה מאז 2006 הם ילדים, נשים, וגברים קשישים מעל גיל 70.

התנחלויות, אלימות מתנחלים ואי-אכיפת החוק

- ❖ אחת מסיבות השורש לתופעה נעוץ במדיניות ישראלית בת עשרות שנים המקדמת העברת אזרחים ישראלים ומעודדת את ישובם בשטחים הפלסטינים הכבושים (להלן שפ"כ), תהליך המוגדר כ"טרנספר" של אוכלוסין. פעילות כזו של מדינה כובשת הינה בניגוד מפורש לחוק הבינלאומי ההומניטרי (International Humanitarian Law).
- ❖ במסגרת החוק ההומניטרי הבינלאומי (IHL) והמשפט הבינלאומי לזכויות אדם, ישראל הינה אחראית להבטחת הסדר הציבורי וביטחון האוכלוסיה האזרחית בשטחים הכבושים. על צה"ל, שהינו הכוח הכובש בגדה המערבית, מוטלת האחריות ליישום ההתחייבויות הבינלאומיות הללו.
- ❖ למרות ההתחייבויות המשפטיות הברורות, הרשויות הישראליות הרלבנטיות נכשלו בצורה עקבית לאכוף בצורה ראויה את שלטון החוק בכל הקשור למתנחלים המבצעים פעולות אלימות נגד תושבים פלסטינים ורכוש פלסטיני.

- **גורמים מעוררים:** אלימות המתנחלים מתרחשת במשך כל השנה, ולעיתים תכופות נרשמת עלייה בשיעור התקריות בתקופות של פעילות חקלאית אינטנסיבית מצד הפלסטינים (כמו בתקופת מסיק הזיתים). התקפות מצד מתנחלים קשורים לעיתים גם לפינוי התנחלויות ומאחזים. לפי הצהרות שמקורן במתנחלים עצמם, המתנחלים מיישמים כעת אסטרטגיית "תג מחיר", לפיה כל ניסיון לפרק מאחז יגרור אחריו גביית "מחיר יקר".

- **ההשפעה על המצב ההומניטרי:** לאלימות המתנחלים השפעה משמעותית על המצב ההומניטרי. למרות שאין מדובר בהיקפים מספריים משמעותיים, הרי שתוצאותיה מתבטאות גם בהריגתם ופגיעתם של גברים, נשים וילדים פלסטינים, וגרימת נזק למחיייתם. במקרים מסויימים התקפות המתנחלים היו כה שיטתיות עד שגרמו לעקירתם של תושבים פלסטינים מבתיהם. תופעה זו התרחשה לדוגמא באזור H2 בחברון, בעיירות הפלסטיניות מסאפר ו-יאטה ובכפר יאנון שבצפון הגדה המערבית (שתושביו חזרו בסופו של דבר לבתיהם). ההתמודדות עם ההשלכות והתוצאות של אלימות המתנחלים זוהה על ידי

סוכנויות הסיוע הבינלאומיות כצורך הומניטרי מרכזי במסגרת תוכנית הפעולה המשולבת לשנת 2009, (CAP).

- **חשש הומניטרי:** לנוכח העדר צעדים אפקטיביים של אכיפת החוק מצד ישראל, ולאור הפעילות התוקפנית הגוברת של המתנחלים, קיים חשש שהמצב עלול להתדרדר. גובר החשש שאלמות המתנחלים עלולה להביא לעלייה ניכרת במספר הנפגעים הפלסטינים ובהיקף הנזק לרכוש, כמו גם למספרים גדולים יותר של עקורים פלסטינים.

1. מבוא

אלימות מתנחלים ישראלים כנגד תושבים פלסטינים נמצאת במגמת עלייה: במהלך עשרת החודשים הראשונים של שנת 2008 נרשמו ב-OCHA יותר נפגעים פלסטינים מידי מתנחלים, מאשר בכל אחת משתי השנים הקודמות. אלימות המתנחלים אינה פעילות פלילית אקראית, וברוב המקרים מדובר באלימות מאורגנת המונעת ממניעים אידאולוגיים שמטרתה להבטיח את שליטתם של מתנחלים באזור נתון. מפקד פיקוד מרכז, האלוף גדי שמני האחראי לגדה המערבית, טען לאחרונה שהעלייה הינה כתוצאה מ"העידוד שהמתנחלים מקבלים מהנהגת המתנחלים, מרבנים ומהציבור".¹

אחד משורשי התופעה נטוע בפעילות ההתנחלותית של ישראל. במהלך הכיבוש הצבאי המתמשך, ישראל קידמה ועודדה מעבר של כ-470,000 אזרחים ישראלים לגור בשטחים פלסטיניים הכבושים,² להשתלט על שטחים פלסטיניים, משאבי טבע, ונתיבי תחבורה.³ העברת אזרחים לתוך שטח כבוש אסורה במפורש תחת החוק ההומניטרי הבינלאומי (IHL)⁴. ב-2004, סיכם בית הדין הבינלאומי לצדק (ICJ) בחוות דעת מייעצת שההתנחלויות הישראליות בשפ"כ מהוות הפרה של החוק ההומניטרי הבינלאומי, והפעילות ההתנחלותית של ישראל גונתה במועצת הבטחון של האו"ם.⁵

האיסור המוטל על העברת אוכלוסיה אזרחית לתוך שטח כבוש נובע ממספר שיקולים הומניטריים, לרבות החשש שהאזרחים החיים תחת הכיבוש יפגעו משום שהם פגיעים להתעללות וניצול מצד הצבא הכובש ומשום שאזרחי הצד הכובש יקבלו מעמד מועדף, שיקנה להם זכויות יתר על חשבון האוכלוסיה הכבושה. ואומנם, דבר זה אכן התרחש בשפ"כ, כאשר מפעל ההתנחלויות של ישראל יצר שתי מערכות נפרדות של זכויות וזכויות יתר, תוך העדפה, על פי רוב, של אזרחי ישראל על חשבון יותר משני מיליון פלסטינים תושבי הגדה המערבית. זכויות היתר שהוענקו לישראלים בתחומי התנועה והגישה, בד בבד עם שימוש בשתי מערכות משפט נפרדות לכל אחת מהאוכלוסיות (החוק האזרחי הישראלי הנוהג עבור אזרחי ישראל, והחוק הצבאי המיושם בצוים צבאיים עבור פלסטינים) מרכיבים את ההיבטים החשובים ביותר של הפליה ממוסדת זאת.⁶

בנוסף לכך, משום שמצב של כיבוש צבאי אמור להיות זמני, החוק ההומניטרי הבינלאומי אוסר על המדינה הכובשת לבצע שינויים קבועים בשטח הכבוש, למעט שינויים המהווים כורח צבאי מפורש.⁷ שינויים כאלה מקשים עוד יותר על סיום מצב הכיבוש. נדמה כי זהו המצב שנוצר בשפ"כ. דיווחים בתקשורת הישראלית מיחסים את הגידול בשיעור אלימות המתנחלים לכך שנוער ההתנחלויות הינו קיצוני יותר כתוצאה מ"ההתנתקות" מרצועת עזה ומחלקים בצפון הגדה המערבית בקיץ 2005 ונוער זה מתנגד בתוקף רב לפינוי התנחלויות נוספות.⁸ המתנחלים מדווחים כי בכונתם לגבות "מחיר" בתמורה לכל ניסיון לפרק מאחז – הכוונה להתנחלויות לווין קטנות שהוקמו ללא אישור ישראלי רשמי.⁹ ניתן היה לראות כיצד טכניקה זו יושמה לאחרונה כאשר מתנחלים גייסו קבוצות גדולות של מתנחלים נוספים על מנת לתקוף פלסטינים לאחר ניסיון לפנות מאחזים בחברון. כתוצאה מכך, הפלסטינים מכל שכבות האוכלוסיה, ששילמו בעשרות השנים האחרונות את מחיר מדיניות ההתנחלויות, משלמים כעת את מחירם של המאמצים המוגבלים הננקטים לפנות מאחזים.¹⁰

רוב התקריות הקשורות לאלימות מתנחלים שתועדו על ידי OCHA מאז שנת 2006 בוצעו על ידי קבוצות של מתנחלים נגד פלסטינים שעה שעסקו בשגרת יומם – הליכה לבית הספר או לשוק, רעיית צאן, עבודה בשדות וקציר חקלאי. ילדים רכים מגיל שמונה ועד קשיש בן 95 נמנים עם אלה שהותקפו.

קשה לאמוד את מלוא ההיקף של אלימות המתנחלים, במיוחד לאור העובדה שהטרדות והצקות מצד מתנחלים הפכו לחלק משגרת יומם של חלק מהפלסטינים. תקריות רבות אינן מדווחות כלל, אלא אם התוצאות חמורות ומשמעותיות כגון באזורים רבים דוגמת אזור H2 בחברון או בכפרים הסמוכים להתנחלות יצהר שבנפת שכם. באזורים אלה OCHA תיעד תקריות לפיהן מתנחלים מטרידים ומפחידים את התושבים הפלסטינים כדבר שבשגרה, ונוקטים באמצעים שונים החל מאיומים בשימוש בכוח ועד להפעלת כוח בפועל.

ההשפעה ההומניטרית של אלימות המתנחלים הינה משמעותית. למרות שמבחינת הנתונים המספריים היא אינה בולטת, התוצאה החמורה ביותר של אלימות המתנחלים היא כמובן הריגת גברים, נשים וילדים פלסטינים ופציעתם. ואולם, אלימות המתנחלים פוגעת גם בפרנסת הפלסטינים לאור הנזק שנגרם לחקלאים ולרועים בגלל מניעת הגישה לשדות החלקאים ולמרעה ובגלל הנזק עצמו שנגרם לשדות ולקרקע. בחלק מהמקרים, היא משפיעה על אפשרות הגישה של הפלסטינים לשירותים בסיסיים – דוגמא אחת היא הקושי שנגרם לילדים פלסטינים בדרום הגדה המערבית, שנאלצים להתמודד עם התקפות והטרדות סדרתיות של מתנחלים בעודם הולכים לבית הספר. הנזק שניגרם איננו מסתכם בהתקפות על אנשים ופגיעה ברכוש; הנזק ניגרם גם בשל יצירת סביבה של פחד והרתעה; באזורים מסויימים, אלימות שיטתית מצד המתנחלים גרמה לעקירה פנימית של התושבים הפלסטינים.

העליה החדה בשיעור התקפות המתנחלים נגד פלסטינים, כמו גם נגד חיילי צה"ל, הוליד גל של גינויים נחרצים מכל קצוות הקשת הפוליטית בישראל, והשמעת קריאות לאכיפה יעילה של החוק בגדה המערבית¹¹. ואולם, בעוד שהאלימות שמפעילים המתנחלים זוהתה רשמית כבעיה מאז שנות השמונים, ולמרות שמספר ועדות רשמיות ומספר יחידים גיבשו המלצות לגבי הטיפול בבעיה, ממשלות ישראל השונות נכשלו בנקיטת הצעדים הדרושים לבלימת התופעה. פרשנים ציינו בעבר שכישלון זה יצר אווירה של חסינות מפני אכיפת החוק, התורמת להתמשכות התקפות המתנחלים¹². עורכת הדין טליה ששון, שחיברה בשנת 2005 דו"ח רשמי בנושא בניית המאחזים הבלתי מורשים, טענה לאחרונה שהבעיה המתמשכת של אלימות המתנחלים אינה בעייה של אכיפת החוק כי אם של רצון פוליטי¹³. בהקשר זה, נוכח ההסלמה הגוברת בתוקפנות המתנחלים, קיים חשש שהמצב ידרדר עוד יותר ושנזק רב יותר יגרם לתושבים, לפרנסתם ולרכושם.

דו"ח זה מתבסס על נתונים שתועדו ע"י OCHA מאז שנת 2006 ומכיל גם תצפיות שדה, ומטרתו לזהות ולהצביע על המאפיינים השכיחים ביותר של תקריות הקשורות לאלימות מתנחלים, והאופן שבו הן משפיעות על חיי הפלסטינים. כמו כן, סוקר הדו"ח את הבעיות המרכזיות באכיפת החוק ומצביע על המענה שמציעים החברה האזרחית וגורמים נוספים לפלסטינים שנפלו קורבן לאלימות המתנחלים.

2. תקריות הקשורות לאלימות מתנחלים שהשפיעו על הפלסטינים בין השנים 2006-2008

מאז שנת 2006 ארגון OCHA מתעד בצורה שיטתית תקריות הקשורות לאלימות מתנחלים בגדה המערבית. נתונים אלה נשמרו במאגר המידע תחת הכותרת "הגנה על אזרחים". תחת סעיף זה נכלל כל אירוע בו ננקטת פעולה תוקפנית על ידי מתנחלים ישראלים או ע"י פלסטינים, האחד נגד השני, או נגד אחרים (כדוגמת משקיפים בינלאומיים)¹⁴. סעיף זה כולל גם כן תקריות בהן צה"ל נוקט פעולה בתגובה על תקרית בה מעורבים מתנחלים (כמו הגבלת תנועת פלסטינים כאשר מאות מתנחלים מנסים ליישב מאחז לא חוקי שפונה). רוב התקריות המתועדות ע"י OCHA קשורות לתוקפנות של מתנחלים נגד תושבים פלסטינים.

מאגר הנתונים שנמצא בידי OCHA מספק אמצעי אחד למעקב אחר השלכותיה של מדיניות ההתנחלויות על המצב הוהמניטרי של אוכלוסייה אזרחית הפלסטינית. האירועים המתועדים אינם מקיפים את כלל האירועים. כפי שיובהר בהמשך הדו"ח, אזורים מסויימים של הגדה המערבית סובלים משיעור גבוה יותר של אלימות מתנחלים בהשוואה לאזורים אחרים. באזורים בהם ההטרדה מצד המתנחלים הנה עניין שכיח, תקריות רבות אינן מדווחות, אלא אם הן בעלות השלכה משמעותית, פשוט משום שההטרדה הפכה למעשה שגרתית בחיי היום יום, ומשום שקורבנותיה אינם מאמינים עוד שדיווח האירוע יביא לשינוי. במקרים אחרים OCHA לא הצליח לבדוק ולבסס את פרטי המקרה ולכן האירוע לא נכלל במאגר הנתונים. ואולם, בעוד התקריות המתועדות אינן משקפות את מלוא היקף התופעה של אלימות מתנחלים כנגד פלסטינים, הן מצביעות על המגמות המסתנות.

המספר הכולל של תקריות הקשורות למתנחלים שהשפיעו על פלסטינים ותועדו ע"י OCHA רשם גידול עקבי בכל שנה מאז שנת 2006. בהתאם לכך, המספר הכולל של התקריות שנרשם בעשרת החודשים הראשונים של שנת 2008 הינו גדול יותר מסך התקריות שתועדו בשנת 2006 ובשנת 2007 בנפרד. בשנת 2006 תועדו 182 מקרים, נתון זה גדל ל-243 מקרים בשנת 2007 ול-290 מקרים בעשרת החודשים הראשונים של שנת 2008.

פרק זה מתבסס על האירועים שתועדו ע"י OCHA במהלך התקופה שמ-1 בינואר 2006 ועד 31 באוקטובר 2008, ועל תצפיות שדה שתועדו בתקופה זו. הוא מנתח את נתוני OCHA במונחי מיקום, השלכות ועיתוי התקריות.

א. מיקום התקריות

התקריות שתועדו ע"י OCHA התרחשו בעיקר באזורים השוכנים בסמוך להתנחלויות בגדה המערבית. בעוד שהתקריות שתועדו התרחשו בכל אחת מנפות הגדה במהלך עשרת החודשים הראשונים של שנת 2008, הן היו תכופות יותר בנפות חברון ושכם, עם 42% ו-21% בהתאמה.

31% מסך כל התקריות בשנת 2008 התרחשו באזור H2 שבחברון, 11% התרחשו ליד ההתנחלויות יצהר והר ברכה שבנפת שכם, 9% התרחשו באזור שמדרום לחברון, מהעיירה אל-דהאריה שבמערב ועד מסאפר יאטה שבמזרח; ב-10% מהתקריות היו מעורבים מתנחלים מאזור שכם שאינם תושבי יצהר והר ברכה.

מגמה זו ניצפתה כבר לפני שנתיים. בשנת 2007, 42% מהתקריות שתועדו התרחשו בנפת חברון, בעוד 27% מהתקריות, התרחשו בנפת שכם. בשנת 2006 התרחשו בנפת חברון 54% מסך התקריות, בעוד שבנפת שכם התרחשו 23% מהתקריות.

התקפות על ילדים בדרום חברון

אחת התופעות הקשות ביותר של אלימות מתנחלים מתרחשת בדרום חברון. ילדים שלומדים בבית הספר היסודי שבכפר אל-טוואני שבדרום הר חברון, נאלצים להתמודד מדי יום עם התקפות והטרדות מצד מתנחלים, הכוללות התעללות מילולית, התקפות פיזיות, מרדפים ויידוי אבנים. למרות שהרשויות הישראליות כשלו בהבאת פורעי החוק לדין, צה"ל התחייב ללוות את הילדים לבית הספר. ואולם, חיילי צה"ל נוטשים לעיתים קרובות את הילדים באמצע הדרך ומתירים אותם חשופים ופגיעים להתקוות המתנחלים.¹⁵

ב. התוצאות של התקריות

ארגון OCHA מסווג את התקריות בהתבסס על השלכת האירוע, הפגיעה בנפש, ברכוש, היקף שלילת הגישה, וכיו"ב. בעוד האירועים עלולים להיות בעלי מספר השלכות, הם מתועדים לפי מדרג החומרה של כל היבט, באופן שכל תקרית מתועדת רק פעם אחת. כך למשל, התקפה אחת עשויה להסתיים בפגיעה בגוף וברכוש שנגרמה לפלסטיני. במקרה כזה התקרית תתועד תחת סעיף "פגיעות גוף", ולא תחת סעיף "פגיעות ונזקי רכוש"¹⁶.

מאז שנת 2006 רוב התקריות שתועדו ע"י OCHA (77%) הסתיימו בפגיעות בנפש (במוות או בפגיעה) של פלסטינים (26%); בגרימת נזק לרכוש (28%); או בשלילת גישה של פלסטינים לאזור מסויים או לכביש (23%). שלושת הסעיפים האלה מכילים את מרבית התקריות המתועדות מדי שנה.

טבלה 1: השלכות תקריות הקשורות למתנחלים המשפיעות על פלסטינים בין השנים 2006-2008

השלכות	2006	2007	2008 (עשרת החודשים הראשונים בלבד)
פגיעות בנפש	56 (31%)	60 (25%)	71 (25%)
פגיעות ברכוש	60 (33%)	58 (24%)	79 (27%)
מניעת גישה	28 (15%)	76 (31%)	62 (21%)
הסגת גבול	12 (7%)	20 (8%)	38 (13%)
הפחדה	20 (11%)	15 (6%)	36 (12%)
פגיעה לא ישירה ¹⁷	6 (3%)	14 (6%)	4 (2%)
סה"כ	182	243	290

א. פגיעות בנפש בקרב הפלסטינים

מתוך 290 התקריות שתועדו ע"י OCHA בעשרת החודשים הראשונים של שנת 2008, 24% גרמו לפגיעות בנפש בבפלסטינים. שלושה פלסטינים ובהם ילד אחד נהרגו ו-128 נפצעו, בהם 28 נשים ו-21 ילדים. מדובר במספר נפגעים גדול יותר מסך הנפגעים שתועד בשנת 2006, שבה מתוך 92 נפגעים נרשמו הרוג אחד ו-91 פצועים. בשנת 2007 נרשמו 74 נפגעים, כולם פצועים. קרוב למחצית מכלל הפצועים הפלסטינים, בכל שנה מאז שנת 2006 הם ילדים, נשים וקשישים בני 70 ומעלה.¹⁸

רוב התקריות שגרמו לנפגעים פלסטינים התרחשו בנפת חברון, ומדובר ב-39 תקריות. 30 מהן התרחשו באזור H2 בעיר חברון. נתון זה מייצג 42% מסך התקריות שגרמו לנפגעים. שבע התקריות האחרות התרחשו בנפת רמאללה (4% בלבד), ובנפת שכם, שם שש מתוך 8 התקריות היו קשורות במתנחלים מיצהר והר ברכה.

רוב מקרי הפגיעה של פלסטינים שנגרמו ע"י מתנחלים מאז 2006 נגרמו כתוצאה מתקיפה בלתי מזויינת. בעשרת החודשים הראשונים של שנת 2008, פגיעות אלה היוו 65% מכלל הפגיעות שנגרמו ע"י מתנחלים. מספרם של מקרי הפגיעה בשנת 2008 עומד על 83 והוא גדול מסך הפגיעות שנגרמו במהלך תקיפות דומות בשנים 2006 ו-2007, בהן מדובר על 61 ו-53 פגיעות שניגרמו בתקיפות פיזיות מעין אלה, בהתאמה.

סוג הפגיעות השני בגודלו בשנת 2008 היו הפגיעות שנגרמו כתוצאה מיידוי אבנים ע"י מתנחלים. תקריות אלה מהוות 27% מסך הפגיעות של פלסטינים בשנת 2008. בעשרת החודשים הראשונים של שנת 2008 נרשמו 35 תקריות בהן נפגעו פלסטינים מהשלכת אבנים, פי שתיים בהשוואה לשנת 2007, אז 16 מקרי פגיעה, שהיוו 22% מכלל הפגיעות, נגרמו מהשלכת אבנים.¹⁹

פציעות של פלסטינים שנגרמו על ידי מתנחלים, 1 בינואר – 31 באוקטובר 2008

תקיפה פיזית	65%	יידוי אבנים	27%
ירי באש חיה	2%	סכינים ומוטות ברזל	6%

הרג פלסטינים בידי מתנחלים: בשנת 2008 נהרג נער פלסטיני בן 17 ע"י מתנחלים ישראלים בגדה המערבית. שני גברים פלסטינים אחרים, בני 19 ו-22, נהרגו בידי מתנחלים בנסיבות עליהן יש מחלוקת. אחד מהם נהרג לאחר שנורה ע"י מתנחל שטען שההרוג ניסה לדקור אותו, השני נהרג שעה שעסק בציד ציפורים עם קבוצת פלסטינים ונורה ע"י חייל מתנחל שלא היה בתפקיד, שטען כי הוא פתח בירי בתגובה לירי שנפתח לעברו מקבוצת הפלסטינים.²⁰

בשנת 2007, OCHA לא תיעד מקרי מוות של פלסטינים כתוצאה מאלימות מתנחלים. בשנת 2006 נגרם מקרה מוות אחד: פלסטיני בן 48 נורה למוות לאחר שמתנחל פתח בירי לעבר מכוניתו.

דוגמאות לתקריות שגרמו לפציעות בשנת 2008:

- **30 מרץ**: פלסטיני בן 39 מהכפר-קדום, שבנפת קלקיליה, הותקף בידי מתנחלים מההתנחלות קדומים שעה שעיבד את אדמתו.
- **8 ביוני**: קשיש פלסטיני בן 70, רעייתו בת ה-68 וקרוב משפחתם בן ה-32, כולם מהכפר חירבת סוסיא הממוקם מדרום ליאטה, שבנפת חברון, נפגעו; האישה נפגעה באורח קשה, כאשר ארבעה מתנחלים תקפו אותם בצינורות ברזל וחפצים חדים, שעה שרעו את עדרם באדמה שהושכרה להם סמוך להתנחלות.
- **13 באוגוסט**: נער פלסטיני בן 13 מאזור H2 בחברון נפצע בראשו מאבנים שהושלכו לעברו ליד מערת המכפלה ע"י מתנחלים.
- **4 בספטמבר**: ילד פלסטיני בן 9, משכונת וואדי אל-חוסייין בחברון, אושפז לאחר שקבוצת מתנחלים מקריית ארבע ומבית המריבה היכו אותו שעה שהלך לביתו.
- **11 באוקטובר**: צעירה בת 20 ושני גברים בני 24 ו-17, מהכפר בורין, נפצעו מהשלכת אבנים ע"י מתנחלים מההתנחלות יצהר, שעה שמסקו זיתים על אדמתם. המתנחלים כרתו 18 עצי זית לפני שהותקפי ע"י חקלאים.
- **19 אוקטובר**: פלסטיני בן 45 מהכפר עראבה, שבנפת ג'נין, הותקף פיזית כאשר מתנחלים מההתנחלות מבוא דותן תקפו חקלאים פלסטינים שמסקו זיתים על אדמתם. המתנחלים גנבו את תוצרת המסיק ומנעו את המשכו.

עקירת תושבים כתוצאה מאלימות מתנחלים

משרד OCHA, בשיתוף עם ארגוני זכויות אדם, הבחין בכך ששילובם של שני גורמים, שיטתיות התקפות המתנחלים וחוסר התגובה מצד הרשויות הישראליות, תרם ישירות לתופעת העקירה של תושבים פלסטינים המתגוררים באזורים המותקפים.

בסתיו שנת 2002, תושבי הכפר הפלסטיני יאנון שבצפון-מערב הגדה המערבית, עקרו במספרים גדולים כדי להימלט מהתקפות שיטתיות מצד מתנחלי האזור שנמשכו שנים.²¹ הם חזרו רק לאחר שפעילי שלום מארגונים בינלאומיים ביססו נוכחות פעילה בכפר, בניסיון להגן על התושבים מאלימות המתנחלים. נוכחות מגוננת זו נמשכת בזכות ארגון EAPPI²² (Ecumenical Accompaniment Programme in Palestine and Israel).

ארגון 'בצלם' והאגודה הישראלית לזכויות האדם בדקו ומצאו בסוף שנת 2006 שבחברון יותר מ-40% מדירות הפלסטינים במרכז העיר ננטשו ויותר מ-75% מבתי העסק הפלסטינים נסגרו בשל תנאי החיים הקשים שנגרמו בצל הטרדות והצקות המתנחלים ומדיניות ההגבלות שהפעיל צה"ל.²³

בנובמבר 2005, ערך אירגון OCHA סקר בקרב משפחות פלסטיניות באזור 'מסאפר יאטה' שבדרום הר חברון. ממצאי הסקר העלו ש-75 משפחות, המייצגות 837 פלסטינים המתגוררים ב-11 עיירות, נעקרו מבתיהן בין השנים 1998-2002. קהילות אלה שכנו בסמיכות להתנחלויות והאחזיות ישראליות ועקירתן התרחשה כתוצאה מחשש לביטחון האישי ומקשיים כלכליים שנגרמו ע"י מתנחלי האזור. רוב התושבים העקורים נפלו קורבן להתקפות אלימות מצד מתנחלים, או שהיו עדים להתקפות כאלה. לפי הדיווחים, המתנחלים פגעו בכוונה בתושבים פלסטינים שהיו נחשפים בדעתם שלא לעזוב. התושבים דיווחו שהמתנחלים השתמשו במספר אמצעים, בכללן שיסוי כלבים בילדים ובנשים והרעלת עדרים. העקירה הפנימית דדרה את רוב המשפחות לעוני, וקרוב לחצי מהן נסמכות היום על תמיכה הומניטרית.²⁴

II. נזק לרכוש

במהלך עשרת החודשים הראשונים של שנת 2008, הקטגוריה הגדולה ביותר של תקריות הקשורות לאלימות מתנחלים היתה זו שתיעדה תקיפות בהן נגרם נזק לרכוש, ללא נפגעים. תועדו 79 מקרים המהווים 27% מסך התקריות. בשנת 2007 מדובר על 24% מסך התקריות, וזו ירידה מ-33% ב-2006.

היקף הנזק לרכוש שנגרם כתוצאה מאלימות מתנחלים הינו משמעותי והוא משפיע ישירות על פרנסת הפלסטינים. תקריות הקשורות לנזק לרכוש שהתרחשו במהלך שנת 2008 כוללות את המקרים הבאים:

- **ה-1 בינואר:** מתנחלים ישראלים תושבי אפרת ואליעזר הציתו מסגד בן 700 שנה ששכן על אדמות הכפר אל-ח'אדר השכן, שבנפת בית לחם.
- **4 פברואר:** מתנחלים תושבי המאחז 'חוות גלעד' עקרו כ-200 שתילי זית רכים שנשתלו על קרקעות פלסטיניות ליד הכפר ג'ית שבנפת קלקליה.
- **16 ביוני:** קבוצת מתנחלים מיצהר ניסתה לתקוף שלושה רועים פלסטינים, בהם ילד בן 12 ונער בן 14 בכפר בורין. לאחר ששלושת הפלסטינים הצליחו להימלט, המתנחלים דקרו והרגו שלושה חמורים.
- **19 ביוני:** מתנחלים מיצהר הציתו אדמות חקלאיות השייכות לחקלאים תושבי הכפרים בורין, עסירה אל קביליה, ו-עוריף שבנפת שכם. למעלה מ-800 דונם של מטעי זית עלו באש.
- **14 ביולי:** מתנחלים מהתנחלות בית-אל איימו על רועה פלסטיני מהכפר ביתין, שבנפת רמאללה, וגנבו 25 כבשים.
- **14 ספטמבר:** קבוצת מתנחלים מאיתמר הציתה כ-400 עצי זית על קרקע השייכת לפלסטינים מהכפר עווארתה, שבנפת שכם.

III מניעת גישה:

בשנת 2008, הקטגוריה השלישית בגודלה בסיווג התקריות הקשורות לאלימות מתנחלים הינה הקטגוריה הקשורה למניעת גישה. ב-21% מהמקרים שתועדו ע"י OCHA נמנעה גישת פלסטינים למקום, לכביש או לדרך. תקריות אלה נפרדות מהתקריות הקשורות למאות המחסומים והמכשולים שהציבה ישראל כדי להגביל את תנועת הפלסטינים לכבישים ראשיים בגדה, שברובם מיועדים לשימושם הבלעדי של הישראלים.

התקריות מסוג 'מניעת גישה' כוללות מקרים בהם צה"ל מנע גישת פלסטינים בשל פעילות של מתנחלים באזור. הדוגמאות לכך כוללות סגירת בתי ספר באזור H2 בחברון במהלך החגים היהודיים כדי לאפשר חגיגות באזור, עוצר שהוטל על עיירה פלסטינית כדי לאפשר חתונה בהתנחלות, או מניעת תנועת פלסטינים בשל מצעד של מתנחלים.

בשנת 2008 תיעד OCHA 62 תקריות של 'מניעת גישה', 60% מכלל התקריות קשורות למקרים בהם נמנעה גישת פלסטינים לדרך המתפללים' המובילה למערכת המכפלה באזור H2 בחברון. תקריות אלה קשורות בדרך כלל לשימוש בכוח, או איומים לשימוש בכוח, שמשמיעים מתנחלים כלפי פלסטינים כדי למנוע מהם להשתמש בדרך. תקריות נוספות קשורות למניעת גישת פלסטינים לאדמות מרעה, או למניעת גישה לאזור מסויים כדי לאפשר למתנחלים לבקר במקום.

בשנת 2007, 31% (76) מהתקריות שתועדו, קשורות למניעת גישה, פי שתיים משעור המקרים הדומים שתועדו בשנת 2006, ופי שתיים מחלקם היחסי, אז נרשמו 28 תקריות שהיווה 15% מהמספר הכולל. הגידול קשור בעיקר למספרן הגדול של התקריות, 36, בהן גישת פלסטינים לאזורים בצפון הגדה המערבית נמנעה ע"י צה"ל בשלם ניסיונות חוזרים מצד המתנחלים להתשלט על ההתנחלות המפונה חומש, שפונתה בשנת 2005 במסגרת תוכנית ההתנתקות²⁵.

תקריות גישה שנרשמו בשנת 2008 כוללות:

- **21 בינואר:** צה"ל מטיל הגבלות תנועה על פלסטינים הגרים ליד השוק הישן בעיר העתיקה בחברון, באזור H2, בשל נוכחות מתנחלים שביקרו בשוק.
- **8 במאי:** צה"ל סגר את מחסום עינב למעבר פלסטינים במשך 12 שעות כדי לאפשר תנועת מתנחלים להתנחלויות המופונות חומש ושא-נור, שבנפת טול-כרם.
- **26 ביולי:** חמישה מתנחלים מההתנחלות סוסיא, שבנפת חברון, מנעו משני טרקטורים פלסטינים מלחרוש קרקעות ליד גדר ההתנחלות.
- **16 אוגוסט:** שבעה מתנחלים רעולי פנים מהמאחז עשה-אל, שמדרום לעיירה אל-סמוע בנפת חברון, מנעו מארבעה חקלאים פלסטינים גישה לאדמותיהם שליד המאחז.

IV התקפות אחרות

12% מכלל התקריות שתועדו ע"י OCHA בעשרת החודשים הראשונים של 2008 היו תקריות הפחדה, שאומנם לא התסיימו בנפגעים בנפש או ברכוש, אך למרות זאת היו אלימות. דוגמאות לתקריות אלה כוללות פתיחה באש לעבר פלסטינים, חטיפת שני ילדים פלסטינים שרעו עדרים, שיגור פגזים ורקטות מתוצרת בית לכיוון כפרים פלסטינים. דוגמא בולטת במיוחד להפחדה התרחשה ב-19 באוקטובר, במהלך מסיק הזיתים השנתי, כאשר כמאה מתנחלים מקדומים השליכו אבנים על חקלאים פלסטינים מהכפר קדום שמסקו זיתים. צה"ל פינה את המתנחלים מהמקום.

ג. התקפות קבוצתיות מול התקפות של יחידים

משנת 2006, מרבית תקריות האלימות מתנחלים נגד פלסטינים, שתועדו על ידי OCHA, בוצעו בידי קבוצות מתנחלים ולא דווקא בידי יחידים. גודל הקבוצה נעה משניים ועד מעל 100 מתנחלים. מספר התקריות ה'קבוצתיות' עלה בהתמדה מאז 2006, אז תועדו 156 תקריות מעין אלה, בהן תקפו קבוצות של מתנחלים תושבים פלסטינים. מספר זה עלה ל-181 ב-2007 ול-252 בשנת 2008. כמו כן, התקריות ה'קבוצתיות' היוו את רוב האירועים האלימים מצד מתנחלים ישראלים בשנים אלה: 86% מכלל התקריות ב-2006, 74% בשנת 2007 ובעשרת החודשים של שנת 2008 עמד שיעורם על 74% מכלל התקריות האלימות בגדה.

בדומה למגמה הכללית, מרבית התקריות שהסתיימו בנפגעים ב-2008 בוצעו גם הן ע"י קבוצות של מתנחלים: מ-71 תקריות שתועדו על ידי OCHA ושהסתיימו בנפגעים פלסטינים, 80% בוצעו בידי קבוצות מתנחלים. כל התקריות, למעט שלוש, שדווחו באזור H2 שבעיר חברון בשנת 2008, בוצעו על ידי קבוצות של מתנחלים.

ד. תזמון התקריות

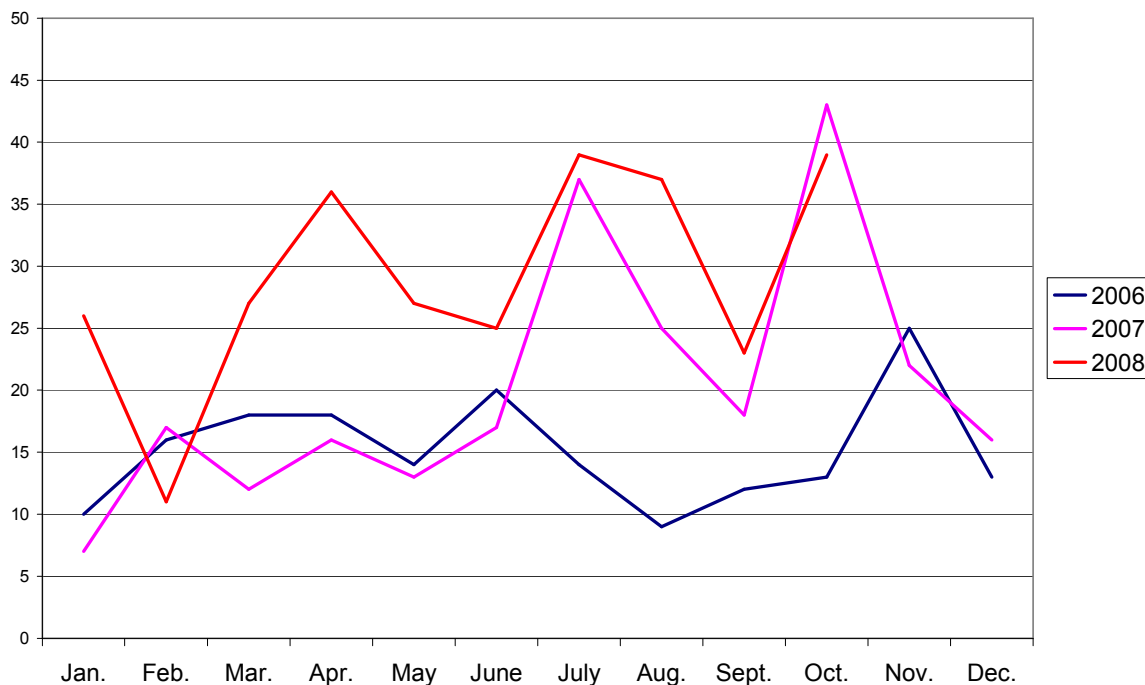
התקריות מתרחשות במהלך השנה כולה, ומאז ינואר 2006 תיעד OCHA תקריות מדי חודש. בכל שנה נרשמות תקופות שיא ושפל בתדירות ההתקפות. במהלך 2006 ו-2007, השיא השנתי נרשם במהלך מסיק הזיתים העונתי, שמתרחש באוקטובר ובנובמבר. אומנם נתוני שנת 2008 טרם סוכמו, אך ניתן לקבוע שנרשמה עליה במספר התקריות במהלך המסיק שנפתח באוקטובר, (39 תקריות נרשמו באוקטובר לעומת 23 שנרשמו בספטמבר). נתון זה הופך את אוקטובר לאחד משני חודשי השיא של שנת 2008 מאחר שגם בחודש יולי נרשמו 39 תקריות. תצפיות שדה נקודתיות של OCHA מצביעות על כך שתדירות התקריות הקשורות למתנחלים והמסתכמות בגרימת נזק לרכוש וקרקעות, גוברת במקומות מסויימים גם בתקופות אחרות של פעילות חקלאית אינטנסיבית, כמו במהלך הכנת הקרקע והזריעה, ובדרך כלל בסמיכות להתנחלויות ישראליות.

אלימות מתנחלים במהלך מסיק הזיתים של שנת 2008

מסיק הזיתים נפתח השנה בגדה המערבית ב-10 באוקטובר²⁶, והעונה הנוכחית צפויה להיות מבורכת ועתירת תוצרת. בדומה לשנים עברו, גם השנה הושפע מסיק עצי זית הסמוכים להתנחלויות ולמאחזים מפעולות התגרות ופעולות של אלימות פיזית מצד המתנחלים. תופעה זו התרחשה למרות פריסת כוחות צה"ל באיזורים המועדים והתייצבות של פעילי שלום ישראלים ובינלאומיים בנקודות החיכוך למשך פרקי זמן מוגדרים. תקריות הקשורות לאלימות מתנחלים נגד המוסקים דווחו בכל רחבי הגדה המערבית. בצפון הגדה, נקודות החיכוך העיקריות היו באזור קדומים, אלון מורה, יצהר ושילה, וליד המאחזים שבות עמי וחוות גלעד. בדרום הגדה נקודות החיכוך העיקריות היו ליד תל רומיידה, אזור שנמצא בשליטה ישראלית בלב חברון (H2), כמו גם ליד קריית ארבע, עותניאל, וליד הכפרים הפלסטינים נחלין ואל-תקוע. באופן כללי, השנה נקט צה"ל בצעדים משמעותיים לשיפור התאום של מסיק הזיתים על מנת לצמצם את אלימות המתנחלים.

תקריות הקשורות למתנחלים לפי חודשים, 2006 – 2008

Settler-related Incidents by Month, 2006 - 2008

הנתונים שנאספו על ידי OCHA מצביעים על כך שאזרחים פלסטינים הופכים למטרה להתקפות אלימות של מתנחלים בעת ששלטונות ישראל מנסים לפנות התנחלות או מאחז. התוצאה היא שהתושבים הפלסטינים הם אלה שמשלמים את המחיר. תופעה זו התרחשה בסוף חודש אוקטובר 2008, כשחיילי צה"ל ושוטרי מג"ב פינו את המאחז 'חוות פדרמן' מדרום להתנחלות גבעת החרסיה שליד חברון. גם בעקבות פינוי המתנחלים המתגוררים בבית אל-רג'אבי ('בית המריבה') שבחברון, ניקבו מתנחלים את צמיגיהן של 22 מכוניות פלסטיניות שחנו בסמוך להתנחלות, והסירו 20 מצבות מבית קברות סמוך. מתנחלים ישראלים תקפו גם בית פלסטיני סמוך, ניסו להבעירו והשליכו לעברו אבנים במשך שעות. בתוך ימים ספורים, ניסו המתנחלים להקים את המאחז פעמיים, ואולם המבנים הוסרו ע"י כוחות הביטחון הישראליים. פעם נוספת נאלצו הפלסטינים המתגוררים באזור לשלם את 'מחיר' זעמם של המתנחלים, כאשר מתנחלים רעולי פנים תקפו שני בתים פלסטינים באזור ופצעו שבעה פלסטינים, בהם שלושה עיתונאים וישישה בת 95, תוך גרימת נזק לבתים²⁷.

בדומה לכך, בחודש נובמבר 2008, בעקבות פסיקת בית המשפט העליון בישראל שהורה על פינוי בית אל רג'אבי (בית המריבה) בחברון, כ-20 אלף מפגינים תומכי המתנחלים נכנסו ללב העיר חברון²⁸. במהלך השבוע שאחרי הפסיקה, המתנחלים השליכו אבנים על בתי פלסטינים, חיללו מצבות בבית העלמין המוסלמי וריססו כתובות נאצה על קירות המסגד המקומי ועל דלתו. כאשר כוח הבטחון הישראליים פינו את דיירי בית אל רג'אבי בתחילת דצמבר, מתנחלים בעיר חברון ובכל רחבי הגדה המערבית, התפרעו ובצעו מעשי תגמול כנגד פלסטינים ורכושם.

"תג מחיר" : מתנחל ישראלי מתאר את מדיניות "תג המחיר" אותה מיישמים המתנחלים בתגובה לנסיגות הצבא לפנות התנחלויות ומאחזים:
"הם [כוחות הבטחון הישראליים] באו כמו גנבים בלילה. עם שופל, גרר וכמה ג'יפים, העמיסו את האוטובוס וברחו. חמש דקות כל הסיפור. מצדם, הפינוי הסתיים, מבחינתנו הפינוי רק התחיל. הודענו למאות פעילים, ותוך דקות ספורות כבר היינו בשטח. יצאנו ליותר מעשרה מוקדים בשומרון ובבנימין. צמתים, כפרים ערביים, שטחים חקלאיים. הפגנו, מחינו, זרקנו אבנים, חסמנו צירים, שרפנו שדות והתעמתנו עם כוחות הביטחון. נגמר הימים שהמשטרה נלחמה בנו ואנחנו ישבנו ושתקנו. עידן חדש הגיע ליהודה ושומרון. על כל פינוי, הרס וחורבן, על כל אבן שתוזז פה, הם יקבלו מלחמה. אנחנו קוראים לזה 'ערבות הדדית', כי הפעם לא מדובר בקומץ פעילים ביישוב זה או אחר. גם לא מדובר בתושבים מאותה גבעה שבה התבצע ההרס. על חורבן בדרום הר חברון נבעיר גם את השומרון, ועל מכולה שנהרסה ליד הר ברכה, נגבה מחיר גם בדרום הר חברון"²⁹.

חקר ארוע א: הכפר בורין שבנפת שכם

בורין הוא כפר פלסטיני המונה כ-3,400 תושבים, הממוקם בעמק מדרום לעיר שכם. הוא מוקף מצפון ומדרום ע"י ההתנחלויות יצהר וברכה, בהן מתגוררים כ-1,600 מתנחלים, ולצד התנחלויות ומאחזים נוספים הממוקמים על פסגות הגבעות המקיפות את הכפר. מאז שנות השמונים המוקדמות תושבי הכפר נפלו קורבן לאלימות שיטתית מצד המתנחלים, שכתוצאה ממנה נפצעו תושבים פלסטינים ונגרם נזק למחיייתם. אירגון OCHA בדק ותיעד מספר ארועים של אלימות מתנחלים נגד תושבי הכפר בורין.³⁰

לפי דברי ראש מועצת הכפר בורין, אופי התקפות המתנחלים נגד הכפר השתנה במהלך השנים. בשנות השמונים, אלימות המתנחלים היתה מוגבלת יחסית, והתבטאה במעשים פלילים אקראיים שביצעו יחידים או קבוצות קטנות. בעקבות הסכמי אוסלו בספטמבר 1993, ההתקפות מצד קבוצות מתנחלים גברו, והתמקדו בהתקפות על קרקעות. לדוגמא, בשנת 1995, מתנחלים עקרו 500 עצי זית ו-1,500 עצי תפוח. בשנת 2000, שאבו המתנחלים עידוד מקריאתו של אריאל שרון להרחיב את ההתנחלויות, והאלימות נגד הכפרים הפלסטינים התעצמה. לפי מועצת הכפר, למעלה מ-10,500 עצים נשרפו, נכרתו או נעקרו בידי מתנחלים בין השנים 1995-2000, ומתוכם 8,000 הושמדו אחרי שנת 2000.

בכפר בורין מדווחים על עליה חדה בתדירות ההתקפות ובעוצמתם בשנת 2008. המתנחלים התחילו לארגן קבוצות גדולות יותר, ולזמן מתנחלים מהתנחלויות סמוכות. מאז אמצע יוני 2008, תושבי בורין הותקפו תשע פעמים. כך לדוגמא, ב-19 ביוני, לאחר שכוחות הביטחון הישראליים פינו קרוואן במאחז חוות שקד, המתנחלים השליכו אבנים לעבר תושבי הכפר בורין והציתו שדות פלסטינים תוך שריפת 12,000 עצי זית. המתנחלים מנעו ממכבי האש הפלסטינים לכבות את השריפה. ב-9 ביולי, קבוצת מתנחלים תושבי ברכה שיגרה שש רקטות מאולתרות לכיוון הכפר בורין. בדומה לכך, ב-24 ביולי, קבוצת מתנחלים מיצרה השליכה אבנים לעבר בתים וכלי רכב של הפלסטינים. לאחר מכן הם הפילו עמוד חשמל וגרמו להפסקת אספקת החשמול לבורין. כמו כן הם הציתו 3,000 עצי זית וסגרו קטע מכביש 60 הסמוך לכפר במשך ארבע שעות³¹.

הבנייה בהתנחלויות גרמה לצמצום גישתם של תושבי הכפר לאדמותיהם. בעוד שהתקפות המתנחלים הלכו והתקרבו לשטח הכפר, הגישה לאדמות הלכה והוגבלה. לפני הבנייה בהתנחלויות, אדמות הכפר התפרשו על שטח של 18,000 דונם. בשל אובדן אדמות מרעה, חקלאי בורין נאלצו למכור את עדריהם. בתחילת שנות השמונים היו חקלאי בורין בעליהם של כ-6,000 ראשי בקר, וכיום נמצאים ברשותם 400 ראשי בקר בלבד. העדרים שמשו גם מטרת להתקפות מצד המתנחלים, 79 כבשים נגנבו על ידי מתנחלים ובמספר מקרים כבשים הורעלו או נורו. 89 בעלי חיים נהרגו בדרך זו בין השנים 1987-2008.

התקפות פלסטינים על ישראלים בגדה המערבית

ארגון OCHA מתעד גם תקריות בהן אזרחים ישראלים נפלו קורבן לאלימות פלסטינים. כמו בתקריות הקשורות לאלימות מתנחלים נגד פלסטינים, המידע שבידי OCHA אינו מקיף ולכן אינו משקף את מלא היקף התופעה ואת כלל המקרים בהם הותקפו ישראלים ע"י פלסטינים.

מגמות עיקריות: מאז שנת 2006, OCHA תיעד יותר ישראלים שנהרגו בידי פלסטינים בגדה המערבית מאשר פלסטינים בידי מתנחלים ישראלים (10 לעומת 4). ואולם, מספר הישראלים שנפצעו בידי פלסטינים במהלך תקופה זו הינו פחות מחצי ממספר הפלסטינים שנפצעו בידי מתנחלים ישראלים (116 לעומת 293). זאת ועוד, מספר התקריות הקשורות למתנחלים שהשפיעו על ישראלים מהווה כ-20% מסך כל התקריות שהשפיעו על פלסטינים (155 לעומת 715)³².

במהלך שנת 2008 תועדו 78 תקריות הקשורות למתנחלים שהשפיעו על אזרחים ישראלים בגדה³³. נתון זה מעיד על עליה משמעותית בהשוואה ל-40 תקריות בשנת 2006, ו-37 בשנת 2007. הגידול נובע ברובו בשל עליה בתקריות בהן השליכו פלסטינים אבנים, כפי שתועדו ע"י OCHA, בעשרת החודשים הראשונים של שנת 2008. מתוך 78 תקריות מתועדות, 55 תקריות (שהן 71%) קשורות בהשלכת אבנים בידי פלסטינים, בהשוואה ל-24 תקריות כאלה בשנת 2007.

בעשרת החודשים הראשונים של שנת 2008 נהרגו שלושה אזרחים ישראלים בידי פלסטינים. בנוסף לכך, 25 נפצעו, 20 כתוצאה מהשלכת אבנים, שלושה כתוצאה מדקירות, פציעה אחת נגרמה כתוצאה מירי ופציעה אחד כתוצאה מתקיפה פיזית. מדובר במגמת ירידה בהשוואה לשנת 2007, בה נפגעו 44 ישראלים בגדה המערבית כתוצאה מאלימות פלסטינים: שני אזרחים ישראלים נהרגו ו-42 נפצעו³⁴. בשנת 2006 נפגעו 54 כתוצאה מאלימות פלסטינים בגדה המערבית, חמישה נהרגו ו-49 נפצעו.

3. אכיפת שלטון החוק

אחריות

בתור המדינה הכובשת, ישראל הינה אחראית להבטחת הסדר הציבורי והבטיחות בשטח שתחת אחריותה³⁵. סעיף 43 בנספח לתקנות אמנת האג מ-1907 קובע כי: "בעבור סמכויות השלטון החוקי למעשה לידי הכובש, ינקוט הלה בכל האמצעים שביכלתו כדי להחזיר על כנם ולהבטיח את הסדר והחיים הציבוריים, עד כמה שהדבר אפשרי, מתוך כיבוד החוקים הנוהגים במדינה, בלבד אם נבצר ממנו הדבר לחלוטין". אמנת ג'נבה הרביעית, העוסקת בהגנת אזרחים במצב מלחמה, מציעה מספר סוגי הגנות לאוכלוסיה הכבושה. יש לציין כי סעיף 27 קובע כי: "בני אדם מוגנים... יוגנו במיוחד מפני כל מעשה אלימות או איומי אלימות, ומפני עלבונות וסקרנות הרבים". אחריותה של ישראל להגן על הפלסטינים ועל רכושם מפני התקפות נובעת לא רק מהחוק ההומניטרי הבינלאומי אלא גם ממשפט זכויות האדם הבינלאומי.³⁶

בנוסף, בעוד שהסכמי אוסלו העבירו מספר סמכויות בטחון לרשות הפלסטינית בשטחי הגדה המערבית, ההסכם לא העניק לכוחות הבטחון של הרשות סמכויות של אכיפת חוק ביחס לאזרחים ישראלים.³⁷ סמכויות אלה נותרו בידי ישראל.

בתגובה לדו"ח שפרסם ארגון "יש דין"³⁸, ארגון זכויות אדם ישראלי, על היעדר אכיפת שלטון החוק נגד ישראלים בגדה המערבית, ציין דובר צה"ל כי בכל הקשורת לאלימות מתנחלים בשטחים הכבושים, משימות אכיפת החוק מתחלקות בין צה"ל והמשטרה באופן הבא: כאשר יש מידע מוקדם על אירוע מסוים כמו הפגנה, "האחריות העיקרית היא של המשטרה, בעוד שהצבא יסייע רק באבטחת האזור". כאשר אין מידע מקדים על האירוע:

"במידה וכוח צה"ל מגיע ראשון למקום התקרית, החיילים אחראים על אכיפת החוק עד להגעת המשטרה. כך, בהעדר נוכחות משטרתית, חיילי צה"ל הם האחראים, אך עליהם להימנע עד כמה שניתן מלהיכנס לזירה ועליהם לפזר את כל הנוכחים ולשמור על שלמות הראיות עד להגעת המשטרה... במקרה הצורך, חיילי צה"ל רשאים ואף חייבים לעכב ואפילו לעצור חשודים בפעילות פלילית."³⁹

מבלי להתחשב בסידורים הקשורים לחלוקת התפקידים, בתור הכוח הכובש בגדה המערבית האחריות על הבטחת שלום הציבור וביטחון הינה של צה"ל⁴⁰. בדומה לתנאים שצויינו לעיל, בית המשפט הישראלי הגבוה לצדק קבע בשנת 2004 כי "ההגנה על בטחונם ועל רכושם של התושבים המקומיים נמנית על החובות הבסיסיות ביותר המוטלות על המפקד הצבאי בשטח"⁴¹. לפיכך, בעוד שהמשטרה הישראלית הוסמכה לבצע פעולות שיטור בגדה המערבית, האחריות בשטח נותרה בידי צה"ל, בעוד שהאחריות הגורפת לפעולותיהן של כל הרשויות הישראליות הרשמיות, ובכלל זה צה"ל והמשטרה, היא של ממשלת ישראל.

רקע

מאז תחילת שנות השמונים, לכל הפחות, אלימות המתנחלים נגד תושבים פלסטינים זוהתה כבעיה ע"י רשויות ישראל. בשנת 1981 הקים משרד המשפטים הישראלי ועדה שתפקידה היה לבחון את חקירת העברות שבצעו מתנחלים ישראלים נגד פלסטינים בגדה המערבית. במסקנות ועדת קרפ, שהוקמה בראשות סגנית היועץ המשפטי לממשלה דאז, נקבע כי משטרת ישראל וצה"ל נכשלו במניעה או בבלימת התקפות נגד פלסטינים ורכושם ונכשלו בחקירה לעומק של תלונות על פעולות אלה.⁴²

ועדת שמגר, שהוקמה בשנת 1994 בעקבות הטבח במערת המכפלה בחברון בו נרצחו 29 מתפללים פלסטינים ע"י המתנחל ברוך גולדשטיין, קבעה כי רשויות אכיפת החוק כשלו בביצוע הרפורמה שנדרשה מהן בדו"ח ועדת קרפ, וצויין כי לא נרשם כל שיפור במצב מאז פרסום הממצאים.⁴³

נושא אי אכיפת החוק על המתנחלים הוחזר לסדר היום בשנת 2005 ע"י עורכת הדין טליה ששון, שחיברה דו"ח על בניית המאחזים הבלתי מורשים לבקשתו של ראש הממשלה אריאל שרון. דו"ח ששון הבהיר את העובדה שקיימת בעיה בכל הקשור לאכיפת החוק על המתנחלים הישראלים בגדה המערבית. על פי ששון, חיילי צה"ל בורים בעניין מחויבותם לאכוף את החוק. זאת ועוד, הם אינם מעוניינים למלא תפקיד מעין זה. בתקציר חוות הדעת ציינה ששון כי "הגישה כלפי מתנחלים מפרי חוק היא על פי רוב סלחנית, והתוצאה היא גידול חד בשיעור הפרת החוק"⁴⁴.

כישלון השמירה על הסדר הציבורי ועל בטיחות הפלסטינים

למרות מאמצים שנעשו לאחרונה על ידי כוחות הבטחון הישראליים, בעיקר בעונות מסיק הזיתים בשנים 2007 ו-2008, בדרך כלל כשלו הרשויות הרלבנטיות בישראל באכיפת החוק במידה מספקת על מתנחלים ישראלים המבצעים פעולות אלימות כלפי פלסטינים ורכושם בגדה המערבית. ארגוני זכויות אדם, שעוקבים אחר אלימות המתנחלים כלפי אזרחים פלסטינים, זיהו מבפר בעיות הקשורות לאכיפת שלטון החוק:

1. **כוחות צה"ל או המשטרה לא מצליחים להתערב ולעצור התקפות של מתנחלים בעת התרחשותן:** בעוד שאחריותו של צה"ל להבטיח את שלום הציבור ולהגן על האוכלוסייה הכבושה מוגדרת בצורה ברורה, קיימות אינדיקציות ברורות לכך שרוב חיילי צה"ל מבינים שתפקידם העיקרי הוא לדאוג לביטחון המתנחלים. חלק מהחיילים מגלים התנגדות נחרצת למלא אחר פקדות להגן על פלסטינים, לעתים תכופות משום שהם מזדהים עם פעולות המתנחלים, כך עולה מדיווחים עדכניים בתקשורת הישראלית⁴⁵. בדו"ח משנת 2005 אודות הקמת המאחזים הלא מורשים, אותו חברה עוה"ד טליה ששון, היא הדגישה גם את התופעה הבאה:

"וכך נראה כי חיילים אינם רוצים למסור הודעות למשטרה על מעשים פליליים לכאורה שבוצעו לנגד עיניהם; נראה כי הם אינם מעוניינים לדווח לרשויות על כריתת 600 עצי זית בסמוך ליצה, פעולה שבוצעה במשך שלושה ימים בסמוך למקום בו היתה מוצבת יחידתם; ומשנדרש קצין בצה"ל לשלוח את החיילים שהיו במקום למסור הודעה במשטרה, הוא דרש ממשטרת ישראל לדעת מראש איזה שאלות בדעתה לשאול את החיילים, וזאת כתנאי לכך שיסכים שיחקר(!); ...ככלל, חיילי צה"ל אינם מעוניינים להיות שוטרים; ועוד יותר מכך אינם מעוניינים ליטול חלק בעימות בין המתנחלים לבין הפלסטינים על קרקעות ושליטה בשטח"⁴⁶.

כישלוננו של צה"ל להתערב בזמן אמת הובהר בספטמבר 2008, כאשר צילום וידאו של מתנחל מתפרע בכפר הפלסטיני עסירה אל קיבליה הראה שחיילי צה"ל שנכחו במקום לא מנעו את ההתקפה⁴⁷. תופעה זו התבהרה עוד יותר בדיווחי התקשורת הישראלית באוקטובר 2008 כי משטרת ישראל לא דיווחה לצה"ל דיווח אמת בנוגע לתפקיד שיועד לכוחות צה"ל במבצע לפינוי מאחז "חוות פדרמן". על פי הדיווחים המשטרה חששה מאי ציות מצד הצבא.⁴⁸

2. **הכבדה על הגשת תלונות:** מתלוננים פלסטינים נאלצים להתמודד עם קשיים בהגעה לתחנות משטרה בגדה המערבית כדי להגיש תלונות, משום שתחנות אלה ממוקמות בתוך התנחלויות. ניתן להגיש תלונות אלה גם במשרדי התיאום והקישור הישראליים, אך, כפי שמדווח ארגון "יש דין", הגבלות צה"ל על תנועת פלסטינים מקשות על כך לעתים. בחלק מהמקרים השוטרים עצמם מסרבים לקבל את התלונה⁴⁹. מכשולים אחרים בהגשת התלונה נובעים מכך שהמתלוננים נדרשים להגיש מסמכים נילווים שלא כל הפלסטינים מסוגלים להגיש. לדוגמה, ארגון "יש דין" בדק ומצא שיש מקרים בהם פלסטינים נדרשו להגיש מסמכי רישום מקרקעין (מסמכי בעלות על הקרקע) לפני שהורשו להגיש תלונה בנוגע להסגת גבול מצד מתנחלים⁵⁰. כתוצאה מקשיים אלה חלק מהפלסטינים בוחרים שלא להגיש תלונה או לא מסוגלים לעשות זאת. כמו כן, חלק מהפלסטינים חוששים מהתגברות ההטרדות במידה ויגישו תלונה.

3. המעקב אחר תלונות איננו מספק ואיננו מבוצע כראוי: לפי "יש דין", כל התקדמות בחקירת תקריות הקשורות לאלימות מתנחלים נפגעת בין היתר בשל מחסור בתקציבים ובכוח אדם העומדים לרשות משטרת ישראל⁵¹ ומכך שזהות התוקפים אינה ידועה.

מגמה מטרידה אחרת, שזוהתה ע"י ארגוני זכויות אדם ישראלים, המקשה על העמדה לדין של עברייני תקיפה מקרב המתנחלים, היא השימוש המכוון שעושים המתנחלים בילדים מתחת לגיל 12 המבצעים התקפות נגד פלסטינים. ילדים אלה מעודדים לבצע התקפות משום שהם מתחת לגיל האחריות הפלילית, ולכן יש לרשויות הישראליות אמצעים מוגבלים בלבד להעמידם לדין⁵². על פי אירגוני זכויות אדם ישראלים שיטה זאת זוהתה בעיקר באזור H2 בחברון אך גם דווחה באזורים אחרים.

ארגון "יש דין" מדגיש במיוחד את עובדת היעדר המעקב המספק מצד משטרת ישראל בחקירת התלונות. לדוגמה, לעיתים נדירות אוספת המשטרה ראיות בזירת הפשע, עורכת מסדרי זיהוי של חשודים או מנסה לבדוק את האליבי שסופק על ידי החשודים. במקרים אחרים מצא אירגון "יש דין" כי תיקים נסגרו בטרם מוצתה החקירה ונבדקו כל עדויות שנמצאו בתיק.⁵³ הארגון מדווח על כך שבין 80%-90% מהתיקים שנפתחים נגד מתנחלים ישראלים בעקבות תקיפת פלסטינים ורכוש פלסטיני נסגרים דרך שיגרה ע"י המשטרה מבלי שאיש מהחשודים הועמד לדין.⁵⁴ בסקר שערך בשנת 2005 ארגון OCHA בקרב משפחות עקורות מאיזור 'מסאפר יאטה', חצי מהמשפחות שנשאלו דיווחו שהתלוננו במשטרה או במשרד הצבא בעקבות אלימות המתנחלים. אף לא אחת מהתלונות האלה הסתיימה בנקיטת צעדי ענישה נגד המתנחלים. שיעורם הגבוה של התיקים שנסגרים מבלי העמדה לדין משפיע ללא ספק על נכונות הפלסטינים להגיש תלונות נוספות.

בניגוד לנאמר לעיל, צה"ל נוקט במגוון רחב של פעולות כאשר ישראלים נופלים קורבן לתוקפנות פלסטינית. כך לדוגמה, חיילי צה"ל בגדה המערבית מבצעים דרך שגרה מבצעי חיפוש ומעצר באזורי מגורים פלסטינים כאשר הם מחפשים פלסטינים החשודים בביצוע עברות ביטחוניות נגד מטרות ישראליות. בעשרת החודשים הראשונים של שנת 2008 ארגון OCHA תיעד יותר מ-4,000 מבצעי חיפוש ומעצר שביצע צה"ל ויותר מ-3,300 מעצרים של פלסטינים בגדה. רבים מאלה שנעצרו יעמדו לדין בבתי הדין הצבאיים הפועלים בגדה המערבית, בהם עומדים לדין אלפי פלסטינים מדי שנה⁵⁵. בנוסף לכך, צה"ל נוקט לעתים תכופות באמצעים נגד קהילות פלסטיניות שלמות כשפלסטינים מבצעים פעולות אלימות נגד ישראלים באזורים אלה. בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2008, כ-29 אלף פלסטינים בחמישה אזורים בגדה המערבית בילו במצטבר של 600 שעות תחת עוצר שהטיל צה"ל לאחר שמספר פלסטינים השליכו אבנים לעבר מכוניות ישראליות באזורים סמוכים⁵⁶. תגובות אלה והאמצעים הננקטים בתגובה לאלימות מתנחלים, לא עומדות בסטנדרטים ראויים של אכיפת חוק.

זאת ועוד, מאז תחילת האינתיפאדה השנייה צה"ל הקים מאות מכשולים ומחסומים המגבילים את תנועת הפלסטינים בגדה, ובחודש ספטמבר 2008 תועדו 630 מכשולים כאלה בגדה. כמעט כל המכשולים הפיזיים והמחסומים המהווים את משטר הסגר ממוקמים ליד כבישים ראשיים ושניוניים שבשימוש הישראליים בגדה המערבית, והם נועדו למנוע את גישת הפלסטינים לרשת הכבישים⁵⁷. ממשלת ישראל הצביעה על כך שאמצעים אלה הינם הכרחיים להגנת ישראלים מפני התקפות של פלסטינים בגדה המערבית.

חקר ארוע 11: משפחת אל-ג'עברי, חברון

משפחתו של עבדל כרים אל-ג'עברי, בן 52, היא אחת המשפחות המתגוררות בין ההתנחלויות קריית ארבע וגבעת האבות בעיר חברון. בשל מיקומם, אל-ג'עברי ו-13 ילדיו לעתים תכופות נפלו קורבן להתקפות מצד מתנחלים ישראלים. אלימות זו השפיעה בצורה משמעותית על שגרת החיים של המשפחה. לפי אל-ג'עברי, המסר של המתנחלים הינו "עזבו את המקום, זוהי אדמתנו".

התקפות חוזרות ונשנות מצד המתנחלים

מאז תחילת האינתיפאדה השנייה בספטמבר 2000, ההתקפות כללו שתי תקריות ירי, מספר תקריות של יידי אבנים, התקפות כנגד שלושת ילדי המוגבלים גופנית של אל-ג'עברי שעה שהלכו לבית הספר, מניעת מסיק עצי הזית של המשפחה ומספר מקרים בהם בית המשפחה נפרץ.

בחודש אפריל 2006, שני מתנחלים תקפו את בנו בן ה-19 של אל-ג'עברי שעה שליקט עצים ליד בית המשפחה. כאשר האב רץ לעזרת בנו, המתנחלים פתחו באש וירו כ-20 יריות. בחודש אוגוסט 2008 המתנחלים פתחו שוב באש, והפעם לעבר קבוצת מתנדבים בינלאומיים אותה ליוו אנשי בצלם, בכניסה לבית. למרות שהתקרית האחרונה התרחשה בנוכחות חיילי צה"ל, החיילים לא עשו דבר כדי למנוע אותה.

אפילו חגיגות משפחתיות הפכו למטרות להתקפות מצד המתנחלים. באוגוסט 2008 בנו של אל-ג'עברי נישא לאישה פלסטינית תושבת האזור. כאשר משפחת החתן הגיעה לבית הכלה, מתנחלים מ בית אל-רג'אבי (בית המריבה) ומקריית ארבע רגמו את החוגגים באבנים, ביצים ועגבניות, ודווח כי אישה בחודשה השבעי להריונה נפגעה, ואורח אחר שבר את אפו. תחקירן של בצלם שצילם את האירוע נפגע אף הוא.⁵⁸

היעדר אכיפת שלטון החוק

אל-ג'עברי מדווח שצה"ל והמשטרה כשלו בהגנה על בני משפחתו ובהעמדת המתנחלים לדין בגין התקפותיהם. הוא מצוין שלמרות שהוא מתגורר במרחק של שתי דקות הליכה מתחנת המשטרה המקומית, התחנה מעולם לא שלחה שוטרים שיגנו עליו מפני המתנחלים שכמעט מדי לילה מיידיים אבנים לעבר ביתו, וזאת למרות פניותיו הטלפוניות למשטרה. רק כאשר אחד הארגונים מתקשר בשמו של אל-ג'עברי - המשטרה מגיבה לפנייה.

למרות שבמהלך שנת 2008 הגיש 15 תלונות במשטרה, לדברי אל-ג'עברי המשטרה מעולם לא עיכנה אותו על התפתחויות בחקירה, מעצר חשודים או העמדתם לדין. רק תלונה אחת מתוך כ-75 תלונות שהגיש במשטרה מאז שנת 2000 הגיעה לדין בבית המשפט. בעקבות תקריות הירי בחודש אפריל 2006, אל-ג'עברי ובנו ניסו להגיש תלונה, אולם הם הואשמו בהשלכת אבנים ונידונו ל-13 ימי מאסר ונקנסו בקנס בגובה 2,000 ש"ח. אל-ג'עברי התיר לאנשי בצלם להתלונן בשמו נגד שני המתנחלים, אך התיק נסגר ע"י המשטרה. עו"ד מטעם בצלם מנסה כעת לפתוח את התיק. לאחר שבקשתו נדחתה כמה פעמים, נקבע דיון בעניין זה לחודש ינואר 2009.

בעקבות התקפת מתנחלים שהתרחשה באוקטובר 2008 על קבוצת מתנדבים שסייעה לאל-ג'עברי במסיק הזיתים, נציג מטעם המנהלת התאום והקישור הישראלית (מת"ק) ביקר בבית ושאל על הקשיים אותם גורמים המתנחלים. פגישה עם מפקד המחוז של צה"ל אמורה להתקיים בעתיד. ואולם, גם במקרים בהם צה"ל או המשטרה נקטו בפעולה, הדבר לא הספיק כדי למנוע את פעילות המתנחלים. המתנחלים מנסים כעת יום יום להתשתלט על חלקים מאדמתו של אל-ג'עברי ע"י הקמת אוהל, בו הם משתמשים כבית כנסת. בית הכנסת הזה פורק ע"י צה"ל והמשטרה מספר פעמים, אך בכל פעם הוקם מחדש ע"י המתנחלים כבר למחרת היום.

4. תגובת החברה האזרחית לאלימות המתנחלים הישראלים

בהיעדר אכיפת חוק יעילה מצד הרשויות הישראליות, מספר ארגונים לא ממשלתיים ישראלים, פלסטינים ובינלאומיים פועלים להשלמת החסר ע"י הגנת הפלסטינים מאלימות המתנחלים. מתן מענה לאלימות המתנחלים כנגד התושבים הפלסטינים זוהה ע"י סוכניות הסיוע ההומניטרי כצורך הומניטרי עיקרי במסגרת תוכנית הפעולה המשולבת לשנת 2009 (2009 Consolidated Appeal). הערכה לא רשמית של OCHA מצביעה על הפעולות ודרכי הסיוע בהן ניתן לנקוט. כמה מהארגונים העיקריים המבצעים פעולות אלה צוינו בהמשך הדו"ח. להלן פירוט מספר דרכי פעולה הננקטים על ידי הארגונים השונים:

מעקב ודיווח: ארגונים רבים עוקבים אחר אלימות המתנחלים, מתעדים התקפות מתנחלים ספיציפיות ומפיקים דוחות ומחקרים. מעקב נוסף מתבצע אחר רשויות החוק שמעבדות את התלונות שהגישו קורבנות אלימות המתנחלים. יש לציין שמאז שנת 2005 ארגון המתנדבים הישראלי "יש דין" עקב אחר תוצאות חקירתם של תיקים שנפתחו במשטרת ישראל בשל אלימות מתנחלים. בשנת 2007 השיק ארגון בצלם יוזמה חדשה, במסגרתה חילק הארגון מצלמות וידאו לפלסטינים על מנת שיתעדו (בין היתר) התקפות מתנחלים נגדם. צילומי וידאו אלה שימשו כלים מרכזיים בהעלאת המודעות לאלימות המתנחלים בעיקר בתקשורת הישראלית.⁵⁹ תיעוד זה יכול גם לשמש כראיה במסגרת הליך משפטי. קהלי היעד של פעילות המעקב והדיווח כוללים את סוכנויות המעקב של האו"ם, מועצת הביטחון של האו"ם, שליחים מיוחדים מטעם מזכ"ל האו"ם, האיחוד האירופי, קובעי מדיניות מטעם הממשלה, כלי תקשורת והציבור הרחב.

פעילות שדולה וקידום יוזמות: פעולות המעקב והדיווח מהוות בסיס רחב למגוון רחב של פעילות שדולה וקידום יוזמות ע"י ארגונים לא ממשלתיים מקומיים ובינלאומיים, והן מתמקדות באותם קהלי היעד שצוינו לעיל. יעד מרכזי בפעולות אלה הוא הרשויות הישראליות האחראיות לאכיפת החוק על מתנחלים ישראלים.

סיוע משפטי: קיים מגוון רחב של אמצעי סיוע משפטי, החל מסיוע בהגשת התלונה במשטרה לאחר התקפת מתנחלים, מעקב אחר התקדמות החקירה, הגשת ערעור על סגירת תיק, הגשת עתירה לבית המשפט העליון בשבתו כבג"צ בנושאי מדיניות, הגשת תביעות אזרחיות נגד מתנחלים ונגד ממשלת ישראל בשל גרימת נזק, והפניית קורבנות ההתקפות לקבלת סיוע משפטי.

ליווי: מספר ארגונים ויחידים מלווים את הפלסטינים במצבים מסוימים בהם צפויה אלימות מצד המתנחלים. דוגמאות לכך כוללות ליווי פלסטינים העוסקים במסיק זיתים או בעיבוד אדמותיהם ליד התנחלויות או ליווי ילדים לבתי ספר בדרום חברון. חלק מהארגונים מלווים פלסטינים לתחנות משטרה בגדה המערבית כדי שיוכלו להגיש תלונות נגד המתנחלים התוקפים.

סיוע נפשי: סיוע נוסף המוגש לפלסטינים בתגובה להתקפות מתנחלים הינו סיוע נפשי המוגש לאנשים שנפלו קורבן התקפות או שהיו עדים להתקפות מעין אלה.

הארגונים והסוכנויות המבצעים פעולות אלו: אל-חאק, הקבוצה לתיירות אלטרנטיבית, האגודה לזכויות אדם בישראל, בצלם, צוותי השלום הנוצריים, Defense for Children International / Palestine Section, הצלב האדום הבינ"ל, תנועת הסולידריות הבינלאומית, International Women's Peace Service, הועד להגנה על האדמות, רופאים ללא גבולות, מבצע יונה, Palestinian Monitoring Group, רבנים למען זכויות אדם, Save the Children UK, הכוח הבינלאומי המוצב בחברון (TIPH), Union of Agricultural Work Committees, "יש דין", YMCA, ו-זייתון.

5. מסקנות

לאלימות המתנחלים הישראלים ישנה השפעה משמעותית ומצטברת על חיי התושבים הפלסטינים בשטחים הכבושים מזה מספר עשורים. אלימות זאת הובילה למותם ולפציעתם של תושבים פלסטינים, גרמה לעקירה פנימית באזורים בהם התמקדה, וגרמה לנזק ניכר לרכוש פלסטיני ולפרנסת התושבים. בנוסף לכך, היתה לתופעה זו השפעה נפשית עמוקה על הקורבנות והעדים לאלימות.

כפי שעולה מהדו"ח המונח לפנינו, אלימות המתנחלים אינה פעילות פלילית מקרית וספוראדית, המתבצעת ע"י מתנחלים בודדים המורדים במוסכמות ופועלים בצורה יחידנית ברחבי הגדה המערבית. ברוב המקרים מדובר באלימות מאורגנת, השואבת עידוד מהשוליים הקיצוניים של החברה הישראלית ומבוצעת ע"י קבוצות. בעוד חלק מהפלסטינים נחשפים לרמות אלימות גבוהות יותר בשל קרבתם להתנחלויות מסוימות, קהילות פלסטיניות

שלמות ברחבי הגדה המערבית, ובכלל זה גם ירושלים המזרחית, מושפעות מכך. מדאיג במיוחד הנתון שתועד ע"י OCHA והמצביע על כך שכמחצית מהפלסטינים שנפגעו מאלימות המתנחלים הם נשים, ילדים וקשישים.

אחד משורשי התופעה נטוע בהתנחלות הישראלית בשטחים הפלסטינים הכבושים, בניגוד לחוק ההומניטרי הבינלאומי. הכישלון העיקרי באכיפת החוק אל מול תופעת אלימות המתנחלים היא עובדת המשך פעילות ההתנחלות הבלתי חוקית, פעילות שנמשכה במשך עשרות שנים למרות האיסור החוקי שמקורו בחוק הבינלאומי. התרחבות זו נמשכה גם בשנת 2008, והלשכה המרכזית לסטטיסטיקה בישראל דיווחה כי במהלך מחצית השנה הראשונה של 2008 נרשם גידול של 42% בהתחלות הבנייה בהתנחלויות, להוציא את ירושלים המזרחית, בהשוואה לתקופה המקבילה אשתקד (1,010 לעומת 709)⁶⁰. זאת ועוד, לפי הלמ"ס, במהלך ששת החודשים הראשונים של השנה, אוכלוסיית המתנחלים בגדה המערבית (להוציא את ירושלים המזרחית) רשמה גידול של 4.6% בהשוואה לגידול של 1.6% באוכלוסייה הכללית בישראל⁶¹. הארגון הישראלי "שלום עכשיו" מדווח שבמהלך תקופה זו לא פונה אף מאחז בלתי חוקי אחד ו-125 מבנים חדשים, בהם 30 בתי קבע, התווספו לקיימים⁶².

הרחבתן המתמשכת של ההתנחלויות, הן בשטח והן באוכלוסיה, מחריפה את בעיית אלימות המתנחלים בכך שהיא מגבירה את רמת החיכוך בין המתנחלים לפלסטינים. סוגיה זו הינה בעייתית במיוחד נוכח העובדה שבשנים האחרונות מתנחלים ישראלים בגדה המערבית הפכו ליותר ויותר תוקפנים. דיווחים בתקשורת מיחסים מגמה זו להתנגדות בקרב המתנחלים לתוכנית ההתנתקות משנת 2005, ולהשפעת העימות בין המתנחלים לצה"ל במהלך פינוי ההתנחלות עמונה בשנת 2006. המתנחלים עצמם מודים שהם אימצו לעצמם מספר טכניקות תגובה חדשות, במיוחד בכל הקשור לניסיונות לפרק מאחזים והתנחלויות. בעזרת גיוסם של מאות מתנחלים וגביית "תג מחיר" יקר מהפלסטינים, ויותר ויותר גם מכוחות הביטחון הישראליים, הם מקווים לעצור ולסכל כל ניסיון לפנות מאחזים.

תחת החוק ההומניטרי הבינלאומי, ישראל, בתור המדינה הכובשת, הינה אחראית להבטחת הסדר הציבורי ושלום הציבור בשטחים הכבושים ועל הגנת האוכלוסיה הפלסטינית מפני התקפות מתנחלים. היעדר אכיפת חוק ראויה מצד הרשויות הישראליות הינו גורם מפתח התורם להתמשכות תופעת אלימות המתנחלים במהלך השנים. הצהרות שהשמיעו לאחרונה מנהיגים ישראלים, המגנות את הפרת החוק מצד המתנחלים וקוראות להעמדתם לדין של מפרי החוק, מהוות צעד ראשון חיובי. העובדה שאלימות המתנחלים פוגעת כעת במידה רבה יותר גם בחיילי צה"ל, עשויה להוליד תגובה יעילה יותר מצד הרשויות הישראליות, בהשוואה לתגובתן עד כה⁶³.

ואולם, יש לציין כי גינויים דומים לאלה שהושמעו לאחרונה, נשמעו כבר בעבר, וכבר בתחילת שנות השמונים ניתנו המלצות לממשלת ישראל בנוגע לצעדים האפשריים והנחוצים. היעדר פעולה מצביע על היעדר רצון, כפי שצויין בדו"ח ששון, בו הודגש שאין זה מציאותי לצפות מממשלת ישראל זרועותיה השונים לאכוף את החוק על המתנחלים, כאשר ישויות אלה הן אלה שאחראיות על פעילות ההתנחלות הבלתי חוקית המתרחשת מדי יום ביומו.⁶⁴

ההיסטוריה ארוכת השנים של אכיפת חוק רפה מצד שלטונות ישראל, הולידה סביבה נטולת חוק, סביבה שבה בעבור המתנחלים בגדה המערבית לית דין ולית דיין. לאור עובדה זאת ולצד הגידול במספר התקריות הקשורות למתנחלים והשיטות החדשות הננקטות על ידם, מתעורר החשש שאלימות המתנחלים תסלים, וכך תגדל הפגיעה ההומניטרית בפלסטינים. כדי לעקור מן השורש את אלימות המתנחלים, על ישראל לחדול מפעילות ההתנחלות ואת שאלת ההתנחלויות הקיימות יש לפתור במסגרת הסכם מדיני כולל ומקיף ובאופן העולה בקנה אחד עם דרישות החוק ההומניטרי הבינלאומי והחלטות מועצת הבטחון של האו"ם. עד למועד זה, אין תחליף לאכיפה לאלתר של החוק על מתנחלים ישראלים בגדה המערבית, על מנת לספק הגנה לאוכלוסייה הפלסטינית הכבושה, כפי שהדבר נדרש תחת החוק ההומניטרי הבינלאומי (IHL).

- ¹ ראו כתבתו של עמוס הראל "האלוף שמני: עלייה דרמטית באלימות המתנחלים", 2 אוקטובר 2008, "הארץ", המדגישה את התעצמות התקפות המתנחלים לאחרונה. מספר פרשנים בכירים בישראל השוו את המצב הקיים כיום למצב שקדם לרצח הה"מ יצחק רבין ב-1995, וציינו את היתכנותו של רצח נוסף של מנהיג ישראלי על רקע אידאולוגי. ראו כתבתו של אלכס פישמן, "גבעות התחמושות", מוסף ידיעות אחרונות, 14 נובמבר 2008.
- ² המקור: הלשכה הישראלית המרכזית לסטטיסטיקה (למ"ס), 2007, ומכון ירושלים לחקר ישראל.
- ³ ר' דו"ח בצלם מחודש מאי 2002: "גזל הקרקעות: מדיניות ההתנחלות בגדה המערבית".
- ⁴ סעיף 46, פסקה 6, אמנת ג'נבה הרביעית, בהתייחס להגנה על אזרחים בתקופת מלחמה קובע כי הכוח הכובש "לא יגלה או יעביר חלק מאוכלוסייתו האזרחית אל השטח הכבוש על ידו".
- ⁵ ראו נספח מס' 1 בדו"ח OCHA: "ההשלכות ההומניטריות של ההתנחלויות הישראליות על הפלסטינים ועל התשתית בגדה המערבית" יולי 2007, עמ' 68.
- ⁶ מחסומי צה"ל ומכשולים אחרים לתנועה בגדה המערבית מאלצים פלסטינים להשתמש ברשת כבישים ודרכים נחותה יותר, וכך שומרים את הדרכים הראשיות לשימוש ישראלי בלבד על פי רוב. כאשר נאשם מסויים עומד לדין, הלאום שלו קובע את זהות מערכת המשפט במסגרתה יעמוד לדין. מתנחלים ישראלים עומדים לדין בבתי המשפט בישראל, שמספקים הגנה רחבה יותר מאלה שמספקת מערכת בתי הדין הצבאית, המערכת שבה עומדים לדין הנאשמים הפלסטינים. ראו דו"ח OCHA בנושא "ההשלכות ההומניטריות של ההתנחלויות הישראליות על הפלסטינים ועל התשתית בגדה המערבית" מיולי 2007. ראו גם דו"ח של 'יש דין' בשם "משפטים בחצר האחורית: מימוש זכויות ההליך ההוגן בבתי המשפט הצבאיים בשטחים" מדצמבר 2007, עמ' 57-58.
- ⁷ לדוגמא, ר' סעיף 55 בתקנות אמנת האג 1907.
- ⁸ גורמים תורמים נוספים למגמת ההקצנה כוללים את פיגועי המאחז עמונה בשנת 2006, במהלכו אלפי חיילים ושוטרים פיגועי והרסו מספר מבנים לא חוקיים שהוצבו במקום, ר' כתבתם של רועי שרון, עמיר רפפורט ועמית כהן, "הצבא תקוע בין קרבות מתנחלים ופלסטינים", מוסף מעריב, 8 אוגוסט 2008. ר' כתבתו של עמוס הראל "האלוף שמני: עלייה דרמטית באלימות המתנחלים", ה-2 באוקטובר 2008, "הארץ".
- ⁹ כל ההתנחלויות הישראליות בשפ"כ אסורות תחת החוק הבינלאומי, ללא הבדל באם ממשלת ישראל אישרה או לא אישרה את הקמתן.
- ¹⁰ קרוב ל-40% משטחי הגדה המערבית נמצאים בשטחיהן של ההתנחלויות, מאחזים, בסיסים צבאיים, אזורים צבאיים סגורים, שמורות טבע שהוכרוזו בידי ישראל, או אזורים תשתית שגישת הפלסטינים אליהם מוגבלת או אסורה. ראו דוח OCHA "ההשלכות ההומניטריות של ההתנחלויות הישראליות על הפלסטינים ועל התשתית בגדה המערבית", יולי 2007, עמ' 8.
- ¹¹ לדוגמא, בהצהרה שפירסם דובר הקורטט ב-26 בספטמבר 2008 הצהיר הקורטט שהינו "מגנה את הגידול שנרשם לאחרונה באלימות מתנחלים נגד תושבים פלסטינים", ורא "לאכיפת שלטון החוק ללא אפליה או יוצאים מהכלל". ראש ממשלת ישראל, אהוד אולמרט, תיאר את התקפה שהתרחשה בחודש ספטמבר נגד תושבי הפלסטינים של הכפר, אסיא-קיביליה" בתור "פוגרום" והורה להעמיד לדין את המבצעים.
- ¹² לדוגמא, ר' כתבתו של יונתן ליס, "שטרנהל לאחר ששוחרר מביה"ח: לא אפסיק לכתוב ולהטיף", הארץ, 28 ספטמבר 2008, והמבוא לדו"ח 'יש דין', "מראית חוק: אכיפת החוק על אזרחים ישראלים בגדה המערבית", יוני 2006.
- ¹³ פרפראזה על הצהרתו של המשפטן ד"ר דוד תדמור שהתראיין בתוכנית "חקירה נגדית" ששודרה בגל"צ ב-7 בנובמבר 2008.
- ¹⁴ הפעולה התוקפנית עשויה להיות תקרית שכתוצאה ממנה חלק מהמעורבים נפגעו. סוגים של תקריות כאלה כוללים התקפות אלימות, פיזיות או מזוינות, כל סוג של הטרדה (כמו אימים בשימוש בכוח), מרדף אחרי אנשים, גרימת נזק לרכוש פרטי (בתים, אדמה, בע"ח וכ"ו) והסגת גבול.
- ¹⁵ למיידע נוסף על ילדים פלסטינים שנפלו קורבן להתקפות מתנחלים ראו דו"ח שפירסם בנובמבר 2008 ארגון Defence for Children International / Palestine Section, בשם "Under Attack: Settler Violence against Palestinian Children in the Occupied Territory".
- ¹⁶ בדומה לכך, תקרית אחת עשויה להשפיע על יותר מקבוצה אחת של אנשים (לדוגמא - ישראלים, פלסטינים, פעילי שלום בינלאומיים). כדי להימנע מחפיפה למטרות הדו"ח הזה, ואם לא צויין אחרת, ניתוח המגמות מתבסס על תקריות שתועדו על ידי OCHA ושהשפיעו רק על פלסטינים. תקריות שהשפיעו על פלסטינים ועל פעילים בינלאומיים (לדוגמא, אלא שליוו פלסטינים למסיק זיתים) לא נותחו וכך גם לא נותחו תקריות שהשפיעו על פלסטינים וישראלים.
- ¹⁷ כולל בעיקר תאונות "פגע וברח", בהן הולכי רגל פלסטינים נפגעו מכלי רכב בעלי לוחיות רישוי ישראליות, ברחבי הגדה המערבית.
- ¹⁸ בשנת 2006, 53% מהנפגעים היו ילדים, נשים וקשישים בני 70 ומעלה. בשנת 2007 נתון זה רשם ירידה ועמד על שיעור של 46%, בשנת 2008 הוא גדל לשיעור של 50%. נתונים אלה מבוססים על מקרים בהם גיל הנפגע ידוע. בשנת 2006 גיל הנפגעים היה ידוע ב-90 מתוך 91 מקרים, בשנת 2007 ב-67 מתוך 74, ובשנת 2008 ב-111 מקרים מתוך 128.
- ¹⁹ בשנת 2006 תועדו 14 מקרים כאלה.
- ²⁰ לפרטים על מקרי ההרג האלה, ראו את הדוחות השבועיים של OCHA בעניין הגנת אזרחים מהתאריכים: 3 מרץ, 31 מרץ, 9 מאי 2008. שני פלסטינים נוספים נהרגו על ידי מתנחלים ב-24 בינואר 2008, לאחר שהסתננו להתנחלות בגוש עציון, דקרו ופצעו שני מתנחלים ישראלים.
- ²¹ על פי מפקד האוכלוסין משנת 2007, הלשכה הפלסטינית המרכזית לסטטיסטיקה (פלמ"ס) בכפר הקטן יאנון התגוררו בשנת 2007 102 תושבים. ישובים בגדה המערבית, פלמ"ס, אוגוסט 2008.
- ²² ראה את הדיווחים הבאים של EAPPI הזמינים בכתובת האינטרנט <<http://www.eappi.org>>: *Protecting Yanoun* (4 November 2008), *Muted Eid al Fitr* (2 October 2008), and *Yanoun, One village, two descriptions* (6 October 2008).
- ²³ דו"ח בצלם, "עיר רפאים: מדיניות ההפרדה הישראלית ודחיקת רגליהם של פלסטינים ממרכז חברון", מאי 2007, עמ' 14.
- ²⁴ ר' גם דו"ח בצלם, "עיר רפאים: מדיניות ההפרדה הישראלית ודחיקת רגליהם של פלסטינים ממרכז חברון", מאי 2007, ודוח בצלם "הרב הגירוש: אלימות, התנכלויות ואי-אכיפת החוק בדרום הר חברון", יולי 2005.
- ²⁵ תקריות התרחשו גם במרץ, אפריל, יוני, יולי ואוקטובר 2007.
- ²⁶ באזור חברון שערי גדר ההפרדה נפתחים רק בתקופת מסיק הזיתים, ופתיחת עונת המסיק נדחתה השנה פעמיים ונפתחה עד ב-22 באוקטובר.
- ²⁷ ראו הדוחות השבועיים של OCHA בדבר הגנה על אזרחים, דו"ח מספר 283 ו-284. תקרית דומה התרחשה בתחילת אוקטובר, כאשר כוחות צה"ל פיגוע בכוח את המאחז שבות-עמי ליד ההתנחלות קדומים. בתגובה תקפו המתנחלים חקלאים פלסטינים והציתו 10 דונם של קרקע ועליהם 100 עצי זית השייכים לחקלאים מהכפר אימתין. המתנחלים גם ידו אבנים לעבר מכוניות שנסעו בכביש 55 וחסמו את הדרך במשך שעה עד שפוגו ע"י צה"ל. ר' הדו"ח השבועי של OCHA בדבר הגנת אזרחים, מס' 280.

²⁸ גיוס מתנחלים מאזורים אחרים מקשה על הרשויות בזיהוי התוקפים. "זהות התוקף אינה ידועה" – סיבה זו היא הסיבה העיקרית לסגירת רוב התלונות שארגון יש דין עקב אחריהן. ראו דו"ח יש דין: "מראית חוק: אכיפת החוק על אזרחים ישראלים בגדה המערבית", יוני 2006, עמ' 92-91. לתגובת המתנחלים ראו כתבת רועי שרון, עמיר רפפורט ועמית כהן, "הצבא תקוע בין קרבות מתנחלים ופלסטינים", מוסף מעריב, 8 אוגוסט 2008.

²⁹ מתוך כתבתם של רועי שרון, עמיר רפפורט ועמית כהן, "הצבא תקוע בין קרבות מתנחלים ופלסטינים", מוסף מעריב, 8 אוגוסט 2008.

³⁰ בעשרת החודשים הראשונים של 2008, OCHA תעד 14 תקריות נפרדות.

³¹ תקריות אחרות כוללות את הבאות: ב-3 ביולי קבוצת מתנחלים מההתנחלות ברכה צעדה למרכז בורין ופתחה באש לעבר התושבים. ב-11 באוקטובר, לאחר שכרתו 18 עצי זית, מתנחלים השליכו אבנים לעבר הקלאים מהכפר שמסקו זיתים ופצעו אישה ושני גברים.

³² נתונים אלה אינם כוללים תקריות בהן ישראלים ביצעו מעשי אלימות כלפי ישראלים, או מקרים בהן מספר קבוצות הושפעו מהתקרית.

³³ נתונים אלה אינם כוללים תקריות שתועדו ע"י OCHA בהן ישראלים ביצעו את התקיפה (לדוגמא מקרה בו מתנחל תוקף חייל). בשנת 2006 תועדה תקרית אחת כזו, בשנת 2007 תועדו חמש, ובשנת 2008 תועדו שמונה עד ה-31 באוקטובר.

³⁴ שני ישראלים נוספים נהרגו בחילופי אש עם פלסטינים. שני ההרוגים האלה, ושני הפלסטינים שנהרגו בתקרית, לא כלולים בשקול.

³⁵ תקנות האג משנת 1907, סעיף 43.

³⁶ ישימות של חוקי המשפט ההומניטרי הבינלאומי ביחס לישראל ולגדה המערבית קיבלו תוקף בחוות הדעת המייעצת של בית הדין הבינלאומי בנוגע לגדר הפרדה, 9 ביולי 2004.

³⁷ ראו נספח I, (פרוטוקול בנושא ההיערכות מחדש וסידורי בטחון) להסדר הביניים הישראלי-פלסטיני משנת 1995 בעניין הגדה המערבית ורצועת עזה.

³⁸ 'יש דין', מתנדבים לזכויות אדם, הנו אירגון זכויות אדם ישראלי שנוסד במרץ 2005. מאז הקמתו מבצע האירגון מעקב אחר פעולות שלטונות ישראל בנושא אכיפת החוק על אזרחים ישראלים בגדה המערבית ומפרסם את ממצאיו ברבים. חלקים ניכרים מפרק זה מבוססים על עבודת אירגון זה.

³⁹ ר' תגובת דו"ח לדו"ח 'יש דין' שפורסמה במלואה בדו"ח עצמו: "מראית חוק: אכיפת החוק על אזרחים ישראלים בגדה המערבית", יוני 2006, עמ' 132-133.

⁴⁰ 'יש דין' עמ' 29. אחריות הצבא לאכיפת החוק אושרה בהצעת דו"ח בתגובה לדו"ח 'יש דין', כפי שפורסמה במלואה בעמ' 132.

⁴¹ בג"ץ 9593/04, מורא נ' מפקד כוחות צה"ל ביהודה ושומרון, פסקה 33. ציטוט מופיעה בדו"ח בצלם "עיר רפאים".

⁴² ר' דו"ח בצלם, "טיפול המשטרה בתלונות על אלימות אזרחים ישראלים" שהתפרסם באתר בצלם, דודו 'יש דין', עמ' 31-39.

⁴³ 'יש דין', עמ' 34.

⁴⁴ תקציר חוות הדעת בעניין מאחזים לא מורשים, (דו"ח המאחזים), ע"ד טליה שרון, 31 מרץ 2005, עמ' 31.

⁴⁵ ראו לדומא את כתבתו של רועי שרון, "הפינוי, התרמית והטרוריסט הדמינו", מעריב, 28 אוקטובר 2008, וכתבתו של יגיל לוי "צה"ל מתפורר", 5 בנובמבר 2008.

⁴⁶ דו"ח המאחזים של עו"ד טליה שרון, עמ' 259.

⁴⁷ ר' תמונות באתר בצלם, "מתנחלים מסתערים על 'אסירה-א-קביליה' ותוקפים תושבים", ספטמבר 2008, בכתובת: <<http://www.btselem.org>>.

⁴⁸ כתבת רועי שרון, "הפינוי, התרמית והטרוריסט הדמינו", מעריב, 28 אוקטובר 2008.

⁴⁹ ר' 'יש דין', עמ' 77.

⁵⁰ אדמות רבות בגדה המערבית אינן רשומות במרשם המקרקעין, וכך נוצר מצב בלתי אפשרי עבור פלסטינים רבים. למידע נוסף ר' דו"ח 'יש דין', עמ' 78.

⁵¹ חישוב שביצע עיתונאי של 'הארץ' הכולל את הדו"ח של 'יש דין' מעריך שהחלק היחסי מתוך תקציב המשטרה לשנת 2004 עמד על 2.5% בלבד, למרות שטחו הגדול יחסית של האזור, כ-5,000 קמ"ר. בנוסף לכך, מספר השוטרים המועטים במחוז יהודה ושומרון מהווים 5.7% בלבד מסך השוטרים בישראל, ר' דו"ח 'יש דין', עמ' 35-37.

⁵² ר' דו"ח 'יש דין', עמ' 43. הארגון שעקב אחרי מקרים בשנת 2005 מצא ש-50 מתוך 150 תיקים שנפתחו ונסגרו בחודש נובמבר 2005 נסגרו משום שהשודים היו בני פחות מ-12, גיל האחריות הפלילית. כל המקרים האלה התרחשו באזור חברון. ר' גם "שוברים שתיקה: עדויות חיילים מחברון, 2005-2007", זמין באתר <<http://www.shovrimshatika.org>>.

⁵³ 'יש דין', מראית חוק – אכיפת החוק על אזרחים ישראלים בגדה המערבית, יוני 2006.

⁵⁴ ר' דו"ח 'יש דין', "אכיפת החוק על אזרחים ישראלים בשטחים", יולי 2008. ר' גם תגובת משטרת ש"י לדו"ח כפי שהתפרסמה באתר YNET ב-9 ביולי 2008.

⁵⁵ ר' 'יש דין', "משפטים בחצר האחורית: מימוש זכויות הליך ההגנה בבתי המשפט הצבאיים בשטחים", דצמבר 2007.

⁵⁶ חמשת האזורים הם: מחנה הפליטים אל-ערוב, עווארטה, חווארה, עזון ו-מארה. רוב שעות העוצר, 528, הוטלו על עזון.

⁵⁷ ר' דו"ח OCHA "ההשפעות ההומניטריות של ההתנחלויות הישראליות על הפלסטינים והתשתית במערב הגדה", יולי 2007, עמ' 68.

⁵⁸ את הוידאו של ארגון בצלם שמתעד את תקיפת אורחי החתונה, 'אלימות המתנחלים בחברון נמשכת', 2-3 באוגוסט, ניתן לראות באתר <<http://www.btselem.org>>.

⁵⁹ על פי ניסיון השטח של ארגון בצלם מסצמן כי התעוד של אלימות המתנחלים באמצעות צילום וידאו מחולל שינוי בדפוסי הפעולה שלהם: יותר התקפות מתבצעות בלילה והתוקפים מכסים את פניהם על מנת שלא ניתן יהיה לזהותם.

⁶⁰ הדו"ח החדשי של הל"מ זמין ב- <http://www.cbs.gov.il/www/yarhon/04_e.htm>

⁶¹ האומדן בסוף שנת 2007 עמד על 276,100, ובסוף חודש יוני 2008 עמד על 282,500. מידע ניתן להוריד באתר הל"מ <http://www.cbs.gov.il/population/new_2009/table1.pdf>.

⁶² ר' דו"ח שלום עכשיו "ישראל מחסלת את הקו הירוק וממשידה לבנות בהתנחלויות מבודדות בגדה", אוגוסט 2008, <http://www.peacenow.org.il/data/SIP_STORAGE/files//5/3775.pdf>.

⁶³ בעקבות פינוי מאחז ליד חברון בשהתפתחו חיילים ושוטרים, במהלכו ביצעו המתנחלים פעולות תגמול נגד פלסטינים, אמר אחד המתנחלים שהוא מקווה שהחיילים המעורבים יחטפו, יהרגו וישחתו. בעקבות זאת התקשורת הישראלית דיווחה שחיילי צה"ל קיבלו הוראה לנקוט באמצעים תקיפים נגד מתנחלים שמשתתפים בהתקפות. ר' כתבתו של יוסי יהושוע, "משטרה במדי הצבא", ידיעות אחרונות, אוקטובר 2008.

⁶⁴ פרפראזה מתוך התוכנית "חקירה נגדית" עם ד"ר דוד תדמור, שודרה בגל"צ ב-1 בנובמבר 2008.

